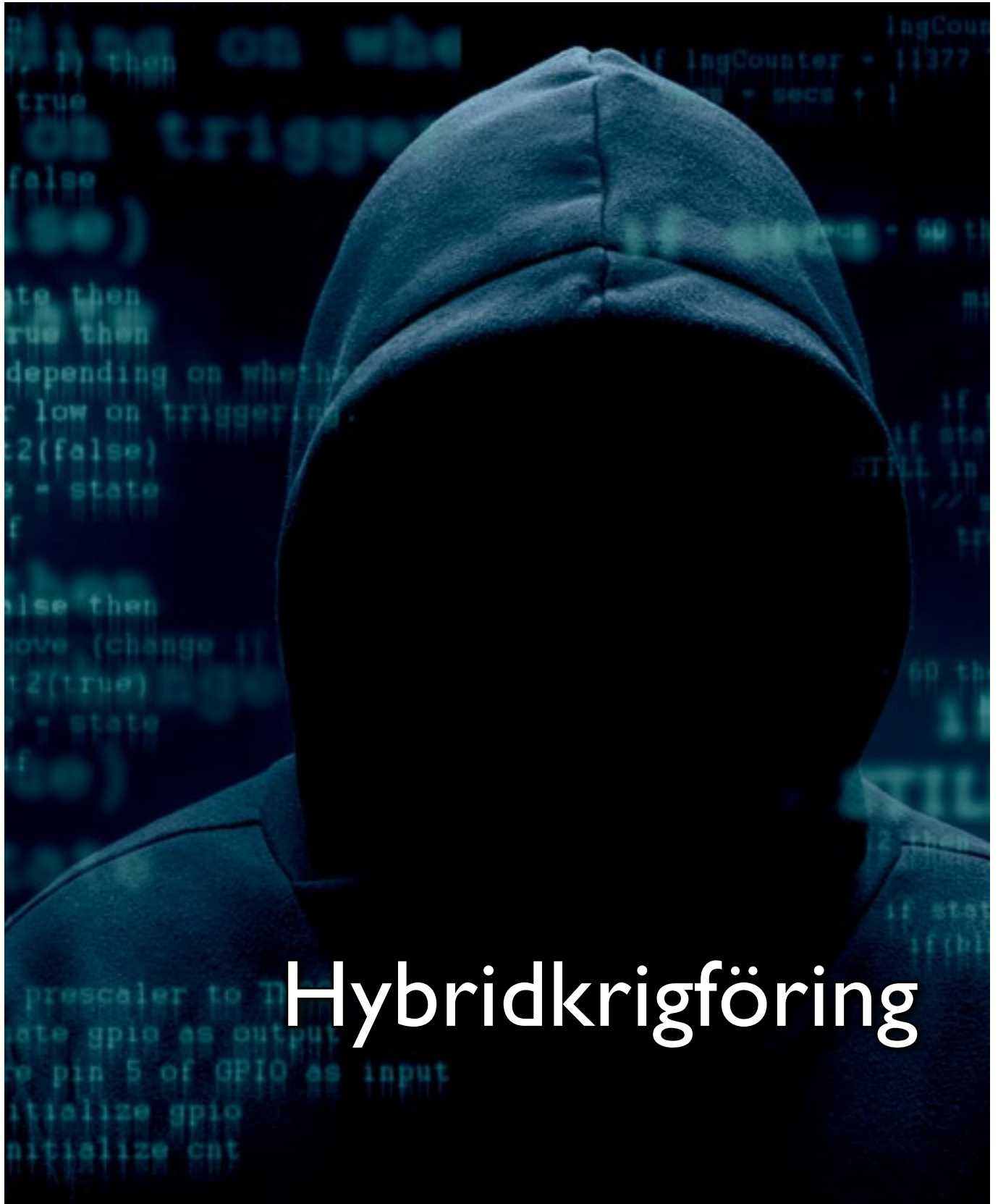

VÅRT FÖRSVAR

Oberoende tidskrift sedan 1890

Nr 3, Oktober 2016

Hybridkrigföring

INNOVATIONSKRAFT

– ÖVER OCH UNDER YTAN

Endast några få företag i världen klarar av att bygga komplexa system som stridsflygplan och ubåtar. Saab är ett av dem. Det är möjligt genom att vi gör saker och ting lite annorlunda. Går före. Tänker i nya banor. Och flyttar gränser för vad som är tekniskt och mänskligt möjligt – på land, till sjöss och i luften.

Så utvecklades Gripen – det smarta flygplanet. Och så jobbar vi även när vi skapar nästa generations ubåtar,

när vi gör vingbalkar till världens största passagerarplan, utvecklar radar- och motmedelssystem och intelligenta ledningssystem för civilt bruk.

I en värld i ständig förändring bryter vi på Saab kontinuerligt ny mark för att utveckla innovativa och smarta lösningar som hjälper både människor och samhälle att möta dagens allt mer komplexa utmaningar – såväl över som under ytan.

Följ utvecklingen på saab.com

SAAB

VÅRT FÖRSVAR

Oberoende tidskrift för försvar och säkerhet sedan 1890 och utges av Allmänna försvarsföreningen.

Vårt Försvar utkommer med fyra nummer per år. Tidskriften är ett populärvetenskapligt, opolitiskt organ för analys och debatt i försvars- och säkerhetsfrågor.

Ansvarig utgivare:

Ingemar Wahlberg, ordförande
Allmänna försvarsföreningen.

Chefredaktör:

Tommy Jeppsson
E-post: chefredaktoren.vf@aff.a.se

Redaktionskommitté:

Gunilla Herolf, Tommy Jeppsson,
Stefan Ring och Anna Wieslander.

Redigering:

Maria Fernsten, Tryckerigruppen AB.

Tryck:

Tryckerigruppen AB

Nästa nummer:

5/12 2016

Material:

Publicering av artiklar införda i Vårt Försvar medges med angivande av källan. Tidningen tar inte ansvar för insänt icke beställt material.

Prenumeration:

Helår fyra nummer: 200 SEK.
Pris t o m 25 år: 100 SEK.
Bankgiro 482-8885 eller
Plusgiro 127 11-8

ISSN:

0042 - 2800

Annonser och annonspriser:

Aff:s kansli

Teatergatan 3, 111 48 Stockholm
Telefon: Kanslichefen Bo Jifält
0708-60 87 71
E-post: aff@aff.a.se
www.aff.a.se

Organisationsnummer:

802000-1106

Omslagsbild: Det ansiktslösa kriget.
Foto: Ivan Bliznetsov / istockphoto.com.

Krig med variation

Hybridkrigföring kallas ibland sjätte generationens krigföring. Här kombineras militära och civila metoder, samtidigt som konventionella och okonventionella angreppssätt varvas för att nå det uppställda målet. Här blandas också öppna och dolda inslag, i vilka IT-angrepp, politiska utspel/ hot och opinionsbildning/propaganda/ påverkansoperationer nyttjas samtidigt med diplomati, ekonomisk krigföring, insatser med specialstyrkor liksom irreguljära militära enheter och militära förband. Således en innehållsrik verktygslåda av medel och metoder som kan varieras nästintill oändlighet.

Grunden för att kunna möta den här typen av hot utgörs av ett stabilt samhälle med väl fungerande samhällseliga funktioner.

Helt central är betydelsen av att politiker samt civila och militära beslutsfattare förbereds på att hantera händelseutvecklingar som karakteriseras av stor osäkerhet. Att planera för detta är viktigt, att öva beslutsfattande på alla nivåer är viktigare. Övningar resulterar i kunskapsupbyggnad genom att deltagarna tvingas att fatta både svåra och mindre svåra beslut, vilket reducerar risken för handlingsförslamning i den stund när det gäller. En annan plusfaktor av konsekvent genomdriven övningsverksamhet är att styrkor och svagheter i samhällets funktionskedjor identifieras och eventuellt åtgärdas.

För att dagligen arbeta med den här typen av antagonistiska aktiviteter som är ständigt pågående, om än med varierande intensitet, krävs ett omfattande informationsutbyte mellan myndigheter, länder och organisationer, bl a EU och Nato. Därigenom kan man få en sammanhållen lägesbild av vad

som pågår, vilket är en förutsättning för att kunna vidta effektiva motåtgärder.

Här är det viktigt att komma ihåg att medan den ryska statsledningen i en tillspetsad situation har alla säkerhetspolitiska verkansmedel i sin hand så försvåras motsvarande situation för EU/Nato, där det krävs att 28 länder kommer överens om eventuella motåtgärder.

Det har hävdats att hybridkrigföring inte är någon ny företeelse. Medlen och metoderna för detta har funnits så länge krig förekommit även om de successivt utvecklats. Begreppet hybridkrigföring är användbart för att lyfta fram den ökade komplexiteten i hotbilden, där gränsen mellan det vi uppfattar vara fred, kriser, konflikter och krig suddas ut och ersätts av en situation karakteriserad av kontinuerlig risk.

Noteras bör att i den ryska militär doktrinen betraktas inte det som vi i väst benämner hybridkrigföring som någon speciell sorts krigföring. Uttrycket är framtaget i väst. I ryskt tänkande är de olika medel som vi förknippar med hybridkrigföring, således hot, propaganda, påverkansoperationer, vilseledning, olika slag av våldsanvändning, ekonomisk krigföring, militära makt demonstrationer etcetera vedertagna medel för att påverka en motståndare. Man skiljer inte på hybridkrigföring och andra former för krigföring. Vilka medel och metoder som används och var tonvikten läggs beror på motståndaren, hur man bedömer dennes sårbarheter och vad man vill uppnå.

VÅRT FÖRSVAR Nr 3, Oktober 2016

Noterat

- 5** Minou Sadeghpour
EU och säkerhetspolitiken

Rolf Tamnes om norsk forsvarsplan

- 7** Rolf Tamnes
Russland og retro
Endret trussel og risikobilde.

Tema: Hybridkrigföring

- 11** Michael Gustafson
Många utmaningar
Kombination av många maktmedel.
- 14** Jörgen Elfving
Nyhet eller inte
Intrycket att uttrycket blivit modeord.
- 16** Peter Mattsson
Har väst förstått?
Ryssarna kombinerar olika förmågor.
- 18** Håkan Gunneriusson
Konsekvenser för Sverige
Vår situation förvärras.
- 20** Frederick Fooy
Vem ska jag tro på?
Informationspåverkan har stor bredd.

Analys och debatt

- 22** Fredrik Westerlund
Rysslands militära intervention i Syrien
Ökad expeditionär förmåga.
- 25** Peter Nordström
En av världens äldsta samlingar av film
En unik kulturskatt.
- 26** Johan Wiktorin
Behåll alliansfriheten
Inget stöd för att byta kurs.
- 28** Anna Wieslander
Toppmöte i skuggan av Brexit
Avskräckning och försvar.
- 30** Krister Andrén
Polen och Nato
Moderniserat och förstärkt försvar.
- 32** Emma Behrendtz
Invidzonen – Anhöriga stöttar anhöriga
Nätverk av mentorer.
- 33** Ulf Henricsson
Hur kan Försvarsmakten växa i styrka?
Tar längre tid än vi har på oss.
- 36** Per Klingvall
Försvarsutbildarna – stärker samhällets säkerhet
Verksamheten har en militär och civil dimension.

Ord i tiden

- 38** Lena Bartholdson
Folkförankring i tiden
Viktigt skapa intresse, kunskap och engagemang.

MILITÄRKUPP, TERROR OCH TURBULENTA TIDER

Terror, flyktingströmmar, inbördeskriget mot PKK och relationen till omvärlden. Turkiet går minst sagt igenom turbulenta tider. I skrivande stund har det gått litet mer än en månad sedan Turkiets sittande regering motstod en blodig kupp av en fraktion inom landets försvar. Under veckorna som har följt efter kuppen, har president Erdoğan gripit och fängslat tusentals människor. Både kuppen och de tillslag som följde förblir höljda i dunkel. Erdoğan var snabb med att anklaga Gülenrörelsen för att ligga bakom dramatiken, samtidigt som Gülen som befinner sig i exil i USA förnekar all inblandning. Men vem som bär skulden är oerhört svårt att bevisa.

Redan innan sommarens händelser var avtalet/överenskommelsen rörande flyktingar mellan EU och Turkiet ytterst bräckligt. Kritiken mot avtalet handlar framförallt om att det strider mot återsändande-förbudet men även om hur Turkiet behandlar flyktingar och under vilka förhållanden de lever. Avtalet

har trots detta av ett flertal EU-ledare framställts som så politiskt viktigt att det måste räddas. Frågan är bara hur EU långsiktigt ska kunna blunda för det faktum att Turkiet brottas med allt mer omfattande problem, som går stick i stäv med allt vad unionen står för.

Som om dessa händelser inte var nog har president Erdoğan uppgett att han kan tänka sig att ändra Turkiets konstitution och återinföra dödsstraff i landet.

Misslyckad militärkupp i Turkiet. Foto: The Telegraph.

"If the tyrants close the door of migration in your faces, then open the door of jihad in theirs and turn their actions against them."

Daesh spokesman Abu Muhammad al-Adnani.

EU OCH SÄKERHETSPOLITIKEN – HUR PÅVERKAS VI AV BREXIT?

Storbritannien lämnar EU. Foto: Okänd / Shutterstock.com.

Den brittiska folkomröstningen om utträde ur EU kom som en chock för omvärlden. Vad de långsiktiga

konsekvenserna och den definitiva effekten av Storbritanniens utträde ur EU kommer att ha på EU självt – dess politik, dess institutioner, dess prioriteringar och dess roll som en global aktör – är ytterst svårbedömt. Trots detta är det möjligt att resonera kring potentiella och troliga scenarier inom olika områden såsom EU:s gemensamma försvars- och säkerhetspolitik.

I en artikel från Carnegie Europe beskrivs Storbritanniens roll inom den gemensamma försvars- och säkerhetspolitiken. Landet har de högsta försvarsutgifterna i Europa

och är en av de få Natomedlemmar som uppfyller organisationens riktlinje om att lägga två procent av landets BNP på försvaret. Enligt författaren är en naturlig konsekvens av utträdet att Storbritanniens militära resurser kommer att vara mindre lättillgängliga för EU. Enkelt. Men Brexit kommer med stor sannolikhet att ha en mer omfattande påverkan på unionens gemensamma försvars- och säkerhetspolitik. Vad vi vet med säkerhet är att den brittiska folkomröstningen har gett EU ytterligare en viktig fråga att kraftsamla kring.

ENERGIFÖRSÖRJNING

I tider av oro aktualiseras vikten av att diskutera och utvärdera olika aspekter av Sveriges krisberedskapsförmåga. Livsmedelsförsörjning, trygg energiförsörjning och sjukvårdens funktionalitet i kris och krig är några exempel på områden som ständigt står under granskning.

Med en höst och vinter runt hörnet känns trygg energiförsörjning som ett oerhört passande diskussionsämne.

I Sverige har vi varit relativt förskonade från allvarliga situationer som har påverkat energiförsörjningen. Inga garantier finns emellertid för framtiden. Vi kan t ex få brist på olja och bensin på grund av krig eller andra störningar i de länder som exporterar drivmedel. Det kan gå så långt som till ransonering av bensin för att säkerställa att viktiga transporter, som ambulanser eller fordon som transporterar livsnödvändiga varor, fortfarande kan ta sig fram i landet.

Idag har vi enligt Energimyndigheten en beredskap på 90 dagars förbrukning av oljeprodukter. Det innebär att leveranserna av olja kan utebli upp till 90 dagar innan det får effekt på energisystemet.

Energiförsörjningen är avgörande för samhällets funktionalitet. Foto: Okänd.

SVERIGE I VÄRLDEN

– **Sverige är tillbaka i FN och i världen.**

Citatet är Margot Wallströms och myntades efter att Sverige i juni med god marginal röstades in i FN:s säkerhetsråd.

Sverige har en stark relation till FN och står för ett gediget historiskt bidrag till organisationen. FN-ledare som Dag Hammarskjöld, Folke Bernadotte, Hans Blix och nuvarande vice generalsekreterare Jan Eliasson är bekanta namn för de flesta svenskar.

Enligt FN-stadgan bör icke-permanenta medlemmar väljas på grundval av sina, bidrag till att "upprätthålla internationell fred och säkerhet" och "andra syften i organisationen." Med en krigshärjad omvärld, konflikter, fattigdom och flyktingströmmar är det för alla länder i FN:s säkerhetsråd

en tung agenda, inte minst i dagens situation.

Kandidaturen har varit starkt ifrågasatt från många håll, men regeringen med utrikesministern i spetsen har varit tydliga med att Sverige kan och ska göra skillnad i säkerhetsrådet på flera punkter. En sådan skillnad kan, enligt Wallström, bara åstadkommas med det starka engagemang som Sverige står för.

Platsen i säkerhetsrådet är mycket prestigefyllt för Sverige. Foto: Jeanette Mattsson/Regeringskansliet.

PARIS, BRYSSEL, NICE OCH ISTANBUL

– **ETT ELÄNDE UTAN SLUT?**

Mängden attacker mot mål i Europa är en förändring i terrorns karaktär. Taktiken sägs hänga ihop med att Daesh tappar territorium militärt i Irak och Syrien samt att möjligheten för jihadister att ansluta sig till terrorgruppen på plats i regionen har försvårats. Anhängare uppmanas i stället att agera lokalt med alla tillgängliga medel.

Enligt en artikel i Reuters cirkulerade det under sommaren en ljudfil i fora på nätet med följande budskap:

"If the tyrants close the door of migration in your faces, then open the door of jihad in theirs and turn their actions against them."

Mannen bakom citatet och inspelningen sägs vara Daeshs, numera före detta talesperson Abu Muhammad al-Adnani (Adnani uppges ha dödats i Aleppo slutet på augusti i år).

Eländet pågår fortsatt även om det helt klart har skiftat i karaktär. Men frågan om när det ska ta slut står fortsatt obesvarad.

Minou Sadeghpour bevakar säkerhetspolitik och utvecklingen i omvärlden – inom Folk och Försvar samt på frilansbasis.

minou.sadeghpour82@gmail.com

Rolf Tamnes.
Foto: Privat.

Den russiske bastionen og bastionsforsvarets utstrekning – en prinsippsskisse.
Illustration: Ekspertgruppen for forsvaret av Norge.

Russland og retro

*Den norske regjeringen har fremlagt forslag til en ny langtidsplan for Forsvaret. Militærmakten skal tilpasses et endret trussel- og risikobilde. Ambisjonene er høye. For å kunne lykkes trengs mye høyere budsjetter og en markant effektivisering av virksomheten. Stortinget tar stilling til planen sent i høst, skriver **Rolf Tamnes**.*

Norge fremlegger en ny forsvarsplan hvert fjerde år. Neste plan gjelder for årene 2017–2020. Den såkalte blå-blå regjeringen (Høyre og Fremskrittspartiet), som overtok styret høsten 2013, har understreket med stor tydelighet at Russlands militære tiltak gjør det nødvendig å styrke Forsvaret vesentlig og kritisert den forrige rød-grønne regjeringen for å ha forsømt Forsvaret. Til nå har lite skjedd. Vil den nye langtidsplanen innvarsle et skifte?

Russland dimensjonerte norsk sikkerhetspolitikk og forsvarsplanlegging under den kalde krigen. Sovjetimperiets sammenbrudd rokket ikke ved hovedlinjen. Det bilaterale maktforholdet i nord forble asymmetrisk, og trass i tidens eufori fantes intet grunnlag for å tro at Russland ville bli del av et vestlig sikkerhetsfellesskap.

To forhold bidro likevel til å bevege politikk og organisering i en annen retning, nemlig den primært økonom-

isk motiverte nedbyggingen av kaldkrigsforsvaret og det internasjonale militære engasjementet sammen med allierte, spesielt USA, Norges fremste støttemakt. Forsvarsreformen og krigserfaringene ute gjorde det norske forsvaret mer profesjonelt enn noen gang før, men det kom nå mest til å bestå av enkeltkapasiteter som knapt utgjorde et helhetlig forsvarsystem. Samtidig bygde Nato ned de fleste arrangementer som hadde gitt kollektiv sikkerhet stor troverdig-

het. Rundt 2005 fantes verken en forberedt nasjonal eller fellesalliert organisasjon som kunne føre tradisjonell forsvarskamp i nord.

Høsten 2008 kom det første tydelige norske signalet om behovet for revurdering. I sitt såkalte Nærområdeinitiativ (core area initiative) overfor Nato etterlyste Norge, på linje med Polen og de baltiske land, en bedre balanse mellom "out-of-area" og "in-area". Dette utgjør starten på en retro-tendens, der siktemålet har vært å utvikle operasjonsplaner, styrker, logistikk og kommandosystem slik at Nato skal kunne gjennomføre artikkel 5-operasjoner. Rebalanseringen har vist seg vanskelig og tidkrevende, både i Nato og Norge.

INNSPILL TIL LANGTIDSPLANEN

Flere har bidratt med innspill til den nye langtidsplanen. I mars 2015 fremla konsultentselskapet McKinsey & Company en rapport som anslo et årlig innsparingspotensial på 3,5–4,6 milliarder kroner i stabs-, støtte- og forvaltningsvirksomheten. I april samme år avga den såkalte Ekspertgruppen for forsvaret av Norge sin studie. Jeg ledet gruppen, hvis oppdrag var å drøfte Forsvarets forutsetninger for å kunne løse sine mest krevende utfordringer knyttet til sikkerhetspolitisk krise og krig. Ifølge studien, "Et felles løft", vil Russland være den viktigste faktoren i norsk forsvarsplanlegging i overskuelig fremtid. Et mer krevende trussel- og risikobilde fordrer markante tiltak for å styrke forsvaret av Norge.

Grensesetting overfor Russland angir kursen for arbeidet med den norske forsvarsreformen, på samme måte som i mange andre land. På to måter skiller likevel Norges posisjon og politikk seg fra flere stater i nabolaget til Russland: For det første er det få lokale kilder til militær konflikt i nord, med unntak for Svalbard,

hvor Russland etterstreber særstatus. Den viktigste kilden til militær konflikt i nord er regionens tette innveving i det globale kjernefysiske maktspeilet. Det skyldes Russlands nordflåte og de strategiske ubåtene. Modernisering av dem har høyeste prioritet. Tidlig på 1970-tallet utformet russerne et bastion-konsept for å sikre sine langtrekkende strategiske ubåter som patruljerte tilbaketrukket i Barentshavet. Konseptet gikk i oppløsning på slutten av 1980-tallet, som mye annet. Etter årtusenskiftet ble det vekket til live igjen. Russlands militærmakt i nord har refleksvirkninger overfor Norge, og det er også en voksende uro for at russiske kontroll- og nektelsesstrategier kan true sjøforbindelsene over Atlanteren.

Som småstatsnabo til en uforutsigbar stormakt er Norge avhengig av hjelp utenfra i en alvorlig konflikt.

Samtidig og for det andre er samarbeidsklimaet bedre i nord enn i Østersjøregionen. Norge har også tradisjon for å være mindre anti-russisk enn noen av våre nordiske og baltiske venner langs periferien til Russland. Nå som før foregår et omfattende norsk-russisk samarbeid i nord, hvor de to lands egeninteresser møtes i felles interesser. Ifølge Ekspertgruppen er det ingen motsetning mellom en tydelig, grensesettende politikk overfor Russland og et aktivt samarbeid.

Som småstatsnabo til en uforutsigbar stormakt er Norge avhengig av hjelp utenfra i en alvorlig konflikt. Gruppen poengterer dette også fordi

norsk debatt og planlegging ofte blir nærsynt nasjonal. Spesielt den teknologiske utviklingen innebærer at avskrekking og forsvar forutsetter at de allierte involveres mest mulig samtidig med norske styrker, og at eskaleringen blir mest mulig sømløs. Tradisjonelle forestillinger om et nasjonalt "førstelinjeforsvar" og "holdetid" kommer stadig mer i utakt med virkeligheten. Rotfestet tankegods er imidlertid ofte seiglivet.

Ekspertgruppen legger stor vekt på at Forsvaret må redusere og effektivisere stab, støtte og forvaltning. De øverste ledernivåene har vokst mye raskere enn resten av organisasjonen og sammenliknet med land som Sverige, Danmark og Tyskland. Rapporten fra McKinsey påviser et stort potensial for innsparing. Det samme gjør effektiviseringen i det danske forsvaret fra 2012, som går mye lenger i innsparing enn de norske forslagene. Det norske forsvarsetablisementet har imidlertid veket tilbake for radikale grep. Da vil det i årene fremover bli vanskeligere å finansiere store operative behov.

Regjeringens langtidsplan bygger i de konkrete løsninger særlig på forsvarssjefens fagmilitære råd, "Et forsvar i endring", som ble fremlagt i oktober 2015. Rådet omhandler i første rekke kapasiteter, lokalisering og økonomi. Forsvarssjefen konkluderer med at "et nøkternt ... førstelinjeforsvar av Norge" fordrer 175 milliarder kroner ekstra i 20-årsperioden og nesten 30 milliarder ekstra for neste fireårsperiode; budsjettnivået vil med dette ligge 11,5 milliarder høyere om fire år enn i dag. Men selv med så mye friske penger må flere baser og avdelinger legges ned for å sikre balanse, ifølge forsvarssjefen.

Rådet er sterkt influert av Forsvarets forskningsinstitutt (FFI),

som har fått en renessanse som en slags sentralstab, ikke ulikt FFIs posisjon på 1970- og 1980-tallet. Sentralt står økonomisk modellering i et 20-årsperspektiv, hvor man som utgangspunktet viderefører eksisterende struktur og erstatter kapasiteter en-for-en på det høyeste kvalitetsnivå. Fordi enhetskostnadene på høyteknologisk forsvarsmateriell øker sterkt, kan man kjøpe stadig færre enheter for samme beløp, gitt at andre forhold er konstante. På basis av dette kan man så ta kapasiteter ut og inn for å maksimere forsvarseffekt innenfor definerte økonomiske rammer. Modellen er interessant på mange måter. Den gjenspeiler positivismen og planoptimismen som rådet grunnen i vest for femti år siden. Det vies liten oppmerksomhet til den økte ytelsen til nye våpensystemer samt sparepotensialet ved interneffektivisering, innovasjon og bedre styringsformer. Modellen tar dessuten lite hensyn til at småstaten Norge er sterkt avhengig av alliert støtte. Det er viktig å regne, men det er utfordrende når det store resonnementet starter med økonomiske kalkyler, ikke med en geopolitisk og strategisk analyse. Problemet er ikke nytt. Statssekretær Johan Jørgen Holst skrev i 1978 at denne analysemetoden ledet til at Forsvaret ble "vurdert som en selvstendig og nesten lukket bedrift. Alliansesamvirket kommer kun inn i randbemerkninger og påvirker ikke analysearbeidet". Fenomenet kan betegnes som modellenes og regnearkenes tyranni.

REGJERINGENS LANGTIDSPLAN

I juni fremla regjeringen sitt forslag til langtidsplan, "Kampkraft og bærekraft". Denne hviler som nevnt tungt på forsvarssjefens råd. Det skyldes tradisjon og bestyrkes av den merkelige praksis at samme miljø i det norske sivil-militære

Forsvarsdepartementet har ansvaret for strukturdelen både i forsvarssjefens anbefaling og i selve langtidsplanen.

Etter iherdig innsats lyktes forsvarsminister Ine Eriksen Søreide å få regjeringens tilslutning til en høyere økonomisk ramme enn mange hadde turt å håpe på. Regjeringen har politisk forpliktet seg til en gradvis budsjettøkning slik at nivået skal ligge 7,2 milliarder høyere i 2020 enn i dag, (midlertidige tiltak i 2016 ikke medregnet). Det vil likevel være langt under Natos målsetting om at minimum to prosent av BNP bør brukes til forsvarsmål; i forhold til BNP-prognoser kan andelen i 2020 i beste fall bli rundt 1,6–1,7 prosent. I et 20-årsperspektiv forespeiler regjeringen 165 milliarder ekstra til forsvarsmål, som er nesten like høyt som forsvarssjefens råd. Dette er mye penger. Behovene blir spesielt store fordi målet for sparing i stab, støtte og forvaltning er lite ambisiøst, og fordi Norge akter å kjøpe

mange, kostbare våpensystemer. Norge tilhører en eksklusiv Nato-gruppe som bruker mer enn 20 prosent av budsjettet til investeringer.

Strategiske kapasiteter gis prioritet: F-35 kampfly, ubåter, P-8 maritime patruljefly og en vesentlig styrking av Etterretningstjenesten. Kritikerne er bekymret for at dette vil utarme Hæren. Det vil komme en særskilt utredning om landforsvarets fremtid sett i et fellesoperativt og alliert perspektiv. Uansett er tiden ute for det operative konseptet vi kjente under den kalde krigen. Det bygde på et stort, ganske statisk landforsvar i nord, hvor andre forsvarsgrener hadde som hovedoppgave å støtte Hæren.

På ett punkt skiller den politiske tenkning seg fra forsvarssjefens analyse. Hos forsvarsministeren er det strategiske og sikkerhetspolitiske perspektiv mer fremtredende; det er større oppmerksomhet om småstatens allianseavhengighet og betydningen av å styrke sam-

Foto: Julian-G. Albert / commons.wikimedia.org.

virket innenfor Nato og med nære allierte – de alliansefrie landene i Norden har liten plass i norske kalkyler. Departementet arbeider for tiden med mange planer og initiativ – som å oppdatere nasjonalt og alliert planverk, styrke overvåkning og etterretning, utvide alliert øving og trening i Norge, binde USAs marinekorps og flyvåpen tettere til forsvaret av Norge, reorganisere Natos kommandosystem slik at det bedre kan beherske også høyintensitetskonflikt, samt revidere alliansens maritime strategi for å kunne møte russiske ambisjoner om kontroll og nektelse i Nordatlanten og Norskehavet. Både kommando- og sjømaktsspørsmålet er omtalt i kommunikeet fra Natos toppmøte i Warszawa i juli. Alliansen får etter hvert kvassere tenner, og det norsk-amerikanske samarbeidet fordypes – gjerne omtalt som ”alli-

ansen i alliansen”, men tempoet i omstillingen er ikke imponerende.

KRISE OG OMSTILLING

Ingenting av dette er kontroversielt hos de store politiske partiene i Norge. Det kan bli mer strid om kapasiteter, lokalisering og økonomi når Stortinget skal ta endelig stilling til Forsvarets langtidsplan i november. Vil Stortinget slutte seg til forslaget om en sterk budsjettvekst, ikke umiddelbart, men etter hvert? Vi har ingen god tradisjon for at slike høye ambisjoner i langtidsplanen følges opp i praksis. Vil den parlamentariske majoritet stille seg bak regjeringens forslag om å legge ned flere baser og avdelinger for å spare penger? I Nord-Norge har lokale aktører mobilisert mot tiltakene. Ved årtusenskiftet var det mulig å disiplinere flertallet til å godta radikal omstilling og

sikre en rimelig balanse mellom oppgaver, struktur og budsjett. Det kunne skje fordi Forsvaret befant seg i dyp krise – det hadde «råtnet på rot» og var lite egnet til å operere utenlands. I dag finnes ingen slik kriseopplevelse. Skulle allerede høstens parlamentariske behandling berede grunnen for en tydelig ubalanse, kan det om noen år oppstå en krisestemning som åpner for radikale tiltak. Det er historiske holdepunkter for å hevde at dyptgripende endring sjelden er mulig uten en dyp kriseforståelse.

Rolf Tamnes er professor ved Institutt for forsvarsstudier/ Forsvarets høgskole og var i mange år instituttets direktør. Tamnes ledet Expertgruppen forsvaret av Norge.

Rolf.tamnes@ifs.mil.no

Tror du att världen blir bättre om Nordamerika och Europa samarbetar och att Sverige bör gå med i Nato?

Då bör du bli medlem i Svenska Atlantkommittén. Som medlem får du tillträde till seminarier, rundabordssamtal, ambassadkontakter, studieresor och ett internationellt säkerhetspolitiskt nätverk. Men viktigast av allt är att du kan träffa andra människor delar dina intressen samt stödja en förening som verkar i linje med dina värderingar.

Vi har även ett young professionals nätverk för personer mellan 20-35 år.

På vår hemsida hittar du mer information om oss och hur du kan bli medlem.

www.atlantkommitten.se

Följ oss på sociala medier

LinkedIn

Många utmaningar

När en motståndare har möjlighet att kombinera olika typer av maktmedel behöver statsmakterna ha kunskap om när, hur och med vilken avsikt dessa kan användas för att motåtgärder ska kunna vidtas. På liknande sätt måste Polisen och Försvarsmakten känna till metoderna hos eventuella motståndare. Det är en förutsättning för att man ska kunna samverka.

Michael Gustafson

Efter Rysslands annektering av Krim och stridigheterna i Ukraina har ett nygammalt begrepp för krigföring börjat användas; "hybridkrigföring". Innebörden av begreppet är att klassisk reguljär krigföring kombineras med olika typer av irreguljär krigföring och svåridentifierbara aktörers strid, subversion, kriminalitet, terrorism och sabotage. I stor utsträckning används sociala medier för cyberkrigföring och inform-

ationsoperationer. Men begreppet är inte nytt, det har debatterats i USA och inom Nato sedan början på 2000-talet. Problemet är att definiera en krigföring som omfattar såväl militära som polisiära ansvarsområden och som berör både jurisdiktion och ansvarsgränser. Vem ska hantera vilka hot? Hur ska vår förståelse, tradition och struktur av begreppen "fred", "krig", "militärt" och "civilt" hantera gränslösa antagonistiska utmaningar?

TEMA: Hybridkrigföring

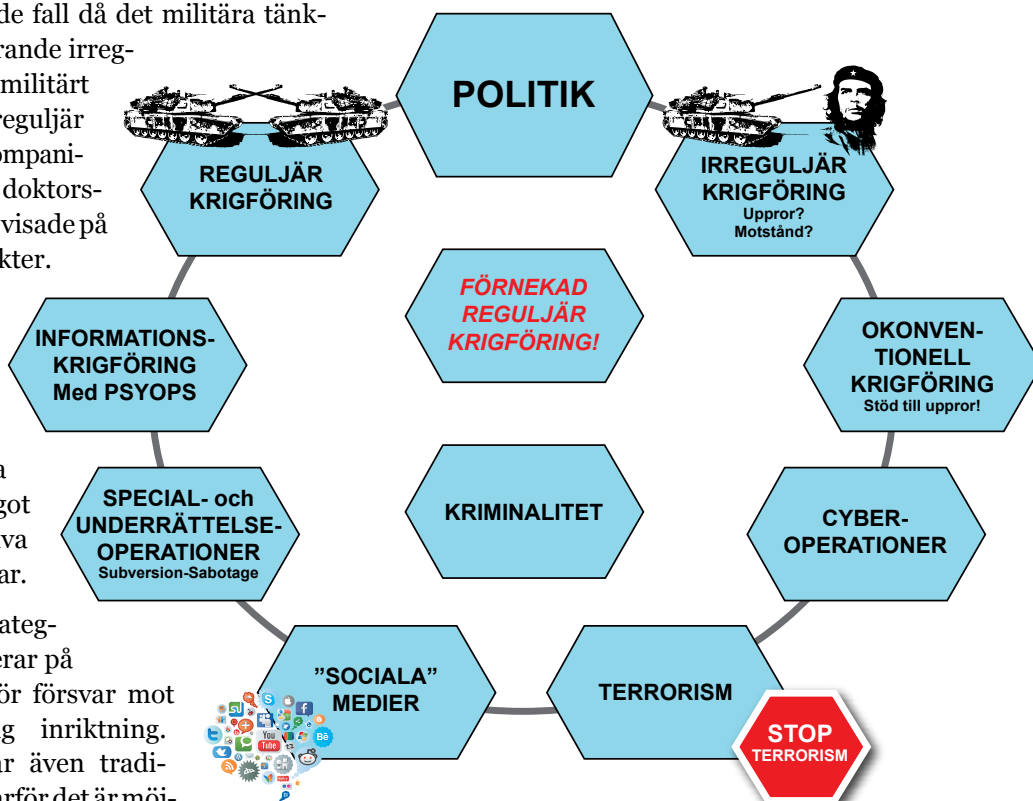
En utmaning finns också i de fall då det militära tänkandet uppvisar olikheter rörande irreguljär krigföring. Svenskt militärt tänkande kring taktik vid irreguljär krigföring undersöktes på kompani- och bataljonchefsnivå i en doktorsavhandling 2014. Resultatet visade på en stor spridning i ståndpunkter.

Om en sådan spridning i tänkande föreligger också beträffande hybridkrigföring kan man även förvänta sig att det finns olikheter när det gäller taktiska och operativa principer, något som kan skapa såväl kreativa möjligheter som motsättningar.

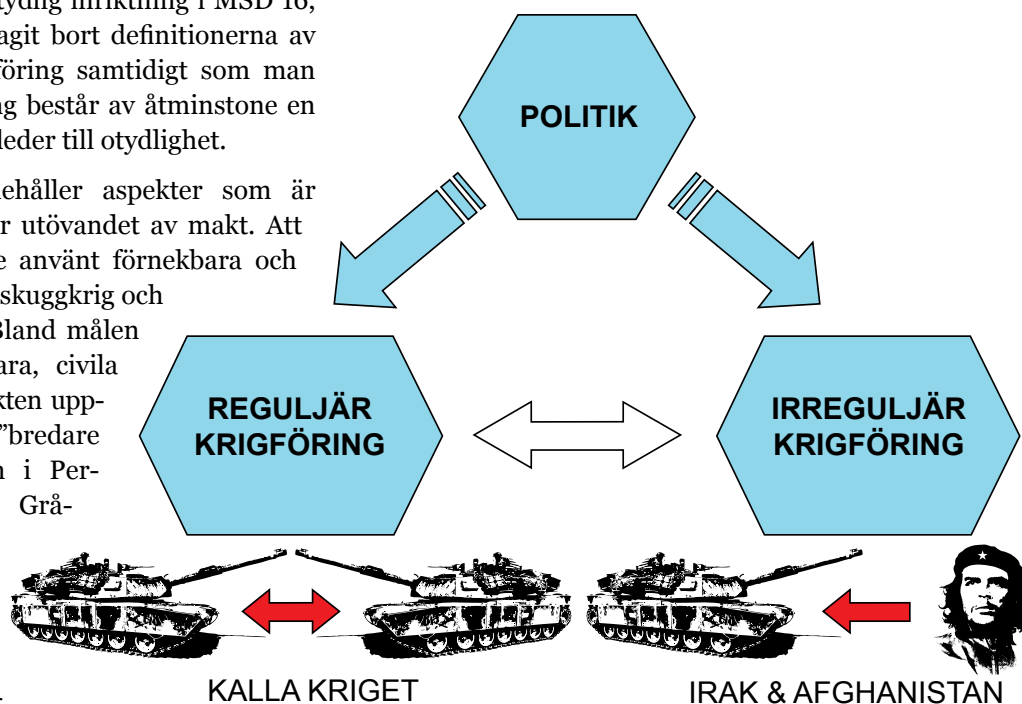
Försvarsmaktens Militärstrategiska Doktrin MSD 16 fokuserar på nationellt försvar. Här utgör försvar mot hybridkrigföring en tydlig inriktning. Hybridkrigföring inkluderar även traditionell reguljär krigföring, varför det är möjligt att ensidigt prioritera den senare om man anser att det är den som är Försvarsmaktens huvuduppgift. Kort sagt, går mekaniserade bataljoner före säkerhetsbataljoner i ett svenskt koncept för hybridkrigföring? Om detta ges ingen tydlig inriktning i MSD 16, som förvånande nog även tagit bort definitionerna av reguljär och irreguljär krigföring samtidigt som man beskriver att hybridkrigföring består av åtminstone en av dessa båda former. Detta leder till otydlighet.

Hybridkrigföring innehåller aspekter som är kända när det gäller utövandet av makt. Att aktörer sedan länge använt förnekbara och hemliga verksamheter inom skuggkrig och dold diplomati är välkänt. Bland målen finns också det, ofta sårbara, civila samhället, vilket Försvarsmakten uppmärksammat som den "bredare hot- och riskbilden" redan i Perspektivstudierna 1997–98. Gränsproblematiken i gränslandet mellan "fred" och "krig" har också diskuterats tidigare.

Kalla krigets totalförsvarskoncept omfattade också hybridhot, även om de militära hoten var dimensionerade. Redan under 1980-90-talets ubåtskränkningar diskuterades "krig i

Komponenter i hybridkrigföringen.
Illustration: Michael Gustafson.

Politiken styr, oavsett form för krigföring.
Illustration: Michael Gustafson.

fred” vid Försvarshögskolan. Idag anses invasioner i informationsmiljön och sociala medier samt omfattande mental budskapsförvrängning vara allvarligare hot än landstigningsfartyg. Kombinationen av mjuka och hårda hot är kärnan i hybridkrigföring. Hur kan vi då beskriva ”nya” inslag?

Den nya ryska militärdoktrinen innefattar beskrivningar av den sjätte generationens krigföring: alla medel som ger effekt används, civila som militära, i en sammanhängande strategi och på sätt som man i väst inte uppfattat tidigare. Exempel på detta är öppen politisk lögn som strategisk metod, öppet förnekande av upptäckbara stridande reguljära förband och användandet på bred front av specialförband för att organisera motstånd/uppror/stridsgrupper. Anonyma förband eller förband med identifikationstecken som förnekas är andra inslag som är nya för oss och som ger motståndaren fördelar. Integrering av olika medel och metoder (militära och civila, t ex sociala medier) och informationsmanipulation i högt tempo ger begreppet operationskonst en ny innebörd (strategisk operationskonst?)

När en motståndare har möjlighet att kombinera olika typer av maktmedel behöver statsmakterna ha kunskap om när, hur och med vilken avsikt dessa kan användas för att motåtgärder ska kunna vidtas. På liknande sätt måste Polisen och Försvarsmakten känna till metoderna hos eventu-

ella motståndare. Det är en förutsättning för att kunna samverka i de fall då det är svårt att identifiera om det rör sig om en militär eller civil antagonist. Av den anledningen behöver forskning och utbildning inom modern ”motståndarkunskap” utvecklas inom det nya totalförsvaret.

Ansvarsförhållanden behöver ses över. De mindre tydliga delarna av våldsanvändning kan behöva studeras

bättre inom Försvarsmakten; det räcker inte med att personal inom säkerhetssektorn har förmågan att se de svårupptäckta hoten. En utbildning för hemvärnsbataljoner som innefattar säkerhets-

kompetens kan vara en väg, liksom att civilt återinföra Beredskapspolisen. Internationell samverkan utgör en nödvändig höjning av tröskeln mot hybridangrepp. Bortom rena strukturella koncept krävs en ökad förståelse och en mental mottaglighet för olika typer av angrepp, inte minst hemliga sådana. Utbildning i strategi, som omfattar såväl klassisk som hemlig krigföring, bör bli en bas i officersutbildningen för att Försvarsmakten ska utveckla flexibilitet mot alla hot, oavsett vad dessa för stunden kallas. Det handlar inte om att skapa eller vidmakthålla gråzoner utan att möta de redan existerande gråzonshoten med kunskaper.

Michael Gustafson är kommandör och doctor in military science.

mgus88@hotmail.com

” Alla medel som ger effekt nyttjas.

DU! Gör som de – gå Elfsborgsmarschen

Upplev Göteborg samtidigt som du genomför Elfsborgsmarschen!

Nyhet eller inte

Vad som ryms inom begreppet hybridkrigföring har en sovjetisk tradition i form av propaganda, ”aktiva åtgärder”, spioneri, inflytelseagenter, maskirovka och stöd till partier/organisationer i Väst m m. Mot den bakgrunden är det svårt att se att vad som benämns rysk hybridkrigföring skulle vara en helt ny företeelse.

Jörgen Elfving

Hybridkrigföring blev den etikett som sattes på det ryska agerandet i samband med annekteringen av Krim och därefter. Ett begrepp som efter viss språklig förbistring blev allmänt vedertaget och, enligt vissa bedömare, en innovation inom krigskonsten som kommer att känneteckna det ryska agerandet framledes.

Det gällde emellertid inte bara frågan om att finna en passande benämning utan även att i det ryska militärteoretiska tänkandet finna ”bevis” för att hybridkrigföring är en ny och av den ryska politiska och militära ledningen vedertagen metod att hantera väpnade konflikter. Det som många stödjer sig på i det avseendet är vad den ryske generalstabschefen, armégeneral Valerij Gerasimov, redovisade inför den ryska generalstabsakademien i februari 2013. Den s k ”Gerasimov-doktrinen” kan sammanfattas som:

- Skillnaden mellan krig och fred suddas ut, krig förklaras inte och genomförs inte på det sätt vi varit vana vid.
- De icke-militära medlens roll för att nå de politiska och strategiska målen har ökat.
- Fokus på de metoder som används i en konflikt flyttas i riktning mot ett omfattande utnyttjande av politiska, ekonomiska, informationsrelaterade, humanitära och andra icke-militära åtgärder, vilka kompletteras med

militära åtgärder av dold natur, bl a informationskrigföring och specialförband. En öppen användning av militära medel, delvis under sken av att bedriva fredsbevarande verksamhet eller krishantering, övergår man till först i ett visst skede av konflikten för att nå slutlig framgång.

- Frontala sammandrabbningar mellan större förband på strategisk och operativ nivå tillhör efter hand det förgångna. Att påverka fienden på distans och utan direkt kontakt blir den främsta metoden att nå de operativa målen och nedkämpning av motståndaren sker på hela djupet av hans territorium.
- Skillnaderna mellan strategisk, operativ och taktisk nivå samt mellan anfall och försvar suddas ut. Användningen av precisionsvapen får en masskaraktär. Dessutom tillkommer vapen med nya fysiska principer och obemannade system.
- Asymmetriska metoder har fått en stor utbredning, vilket gör det möjligt att utjämna en motståndares överlägsenhet i den väpnade striden.

Utöver Gerasimov har även andra militärteoretiker ägnat det moderna kriget uppmärksamhet och beskriver det i liknande termer. En av dem är generalen Aleksandr Vladimirov som i en bok i två band från 2013 ger uttryck för samma tankar som Gerasimov. Vladimirov hävdar också att det nu sker en övergång från krig om territorier och resurser till ett informationskrig och ett krig

Rysslands generalstabschef Valerij Gerasimov. Foto: Kreml / en.kremlin.ru.

om uppfattningar samt från krig i den fysiska miljön till ett krig i människans medvetande och i cyberrymden. Dessutom suddas gränsen mellan krig och fred ut.

Sedan 2014 har vad som benämns rysk hybridkrigföring getts stor, och delvis onyanserad, uppmärksamhet och man kan i sammanhanget fråga sig om "Gerasimov-doktrinen" är ett ryskt koncept för hybridkrigföring, något som vissa hävdar. Frågan är också om hybridkrigföring är något nytt ur ett ryskt perspektiv samt om Ryssland har förmåga att föra denna form av krig.

Det som Gerasimov redovisade 2013 behöver inte nödvändigtvis vara ett ryskt koncept för hybridkrigföring. Det kan även vara en beskrivning av ett hot som Ryssland har att möta. Det är en tolkning som stöds av vad han skrev i en artikel i mars i år. Ur ett ryskt perspektiv ser man sig idag vara utsatt för västlig hybridkrigföring och vissa hävdar att denna inleddes redan under sovjettiden och då ledde till Sovjetunionens fall. Det bör också noteras att uttrycket hybridkrigföring inte aktualiserades i den ryska debatten förrän detta begrepp "stadfästas" i Väst.

Vad som ryms inom begreppet hybridkrigföring har en sovjetisk tradition i form av propaganda, "aktiva åtgärder", spioneri, inflytelseagenter, maskirovka och stöd till partier/organisationer i Väst m m. Mot den bakgrunden är det svårt att se att vad som benämns rysk hybridkrigföring skulle vara en helt ny företeelse. Det finns ett arv att bygga på, vilket inte alltid

uppmärksammas. Det nya är att avsaknad av ideologisk tvångströja, ny teknik och sociala media har gett andra, och bättre, förutsättningar att nå verkan. Som en källa beskriver det: "The political warfare of the Cold War is back — in updated form, with meaner, more modern tools, including a vast state media empire in Western languages, hackers, spies, agents, useful idiots, compatriot groups, and hordes of internet trolls".

Ryssland är med ett norrländskt uttryck "eljest" och inte i alla avseenden en demokrati i västlig bemärkelse vilket torde ge andra, och bättre förutsättningar, att bedriva sk hybridkrigföring jämfört med andra länder. Det sker bl a genom den statliga kontrollen och påverkan av medier samt det nationella centrat för ledning av försvaret som samordnar de ryska försvarsansträngningarna där femtiotalet federala myndigheter är representerade.

Det är kanske att häda, men ibland får man intrycket att uttrycket rysk hybridkrigföring blivit ett modeord som täcker ett ryskt agerande i vid bemärkelse och som i sig inte är nytt, men där ändrade förutsättningar och västlig historielöshet leder till större genomslag. Detta medför att vi sannolikt ånyo kommer att överraskas, på samma sätt som när de gröna männen uppenbarade sig på Krim.

Jörgen Elfving är överstelöjtnant och har tidigare bl a varit chef för Arméns Underrättelseskola.

jorelf@gmail.com

Har väst förstått?

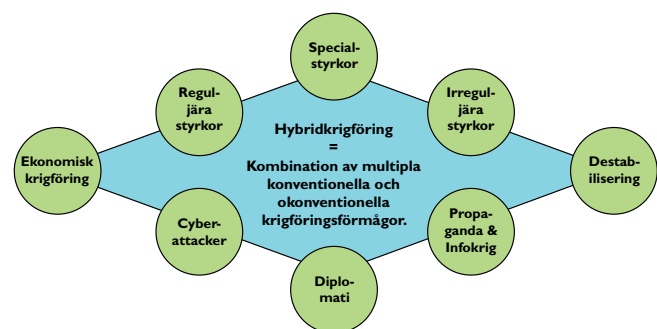
Några ryska militärer och politiker anser att "hybridkrigföring" är ett västerländskt påhitt som syftar till att störta politiska ledningar i länder som fallit i västs onåd. Därför måste Ryssland se upp för de hybrida hoten från väst. Ryssarna hänvisar till vad som har hänt i forna Jugoslavien, Mellanöstern, Nordafrika och Afghanistan.

Peter Mattsson

Denna artikel granskar Natos och den s k Münchenkonferensens definition av begreppen hybrida hot och hybridkrigföring i förhållande till den "nya ryska krigföringen". Det ryska perspektivet handlar om att nationens gemensamma militära och icke-militära resurser används för att stödja den politiska ledningen i en expanderad och allomfattande operationsmiljö. I denna miljö ger kompressionen av tiden och rummet, tillsammans med nya militära tankesätt och förbättrad försvarsförmåga, upphov till nya utmaningar och möjligheter att genomföra omfattande defensiva och offensiva operationer.

Hybridkrigföring uppfattades som ett akademiskt begrepp fram till den ryska aggressionen mot Ukraina i mars 2014. Hybridkrig avhandlades bland flera andra programpunkter på Münchner Sicherheitskonferenz 2015. Där konstaterades att hybridkrigföring innebär att man använder olika "verktyg" som till exempel vilseledning, irreguljära styrkor utan nationalbeteckningar, specialförband, diplomatiska dimridåer, reguljärt vapenskrammel i gränsnära områden, propaganda och destabilisering. Natoländer i Rysslands närhet betonade risken av att utsättas för olika ryska hot i form av öppna och dolda militära, paramilitära och civila åtgärder samt av informationskrigföring.

En metod som föreslogs på säkerhetskonferensen 2015 handlade om att hantera dessa multipla hybrida hot genom att skapa motsvarande egna förmågor, vilka skulle lokaliseras gemensamt så att de kunde möta hela bredden av de hybrida hoten. Här finns en viktig poäng

Efter hybridmodell (MSC 2015/MunichSecurityReport 2015, s. 35). Författarens översättning.

hos Nato: att skapa tillräckliga, starka och komplexa försvarssynergier som möter effekterna av de offensiva och multipla hybridsynergierna. Men kan hybrida hot och åtgärder för att möta hybridkrigföring vara mer än så?

Det traditionella hybridkrigföringsbegreppet sägs ha myntats i en RAND-analys av det andra Libanonkriget, vilket ägde rum sommaren 2006. RAND-forskaren Frank Hoffman beskrev hur Israel stred med konventionella medel och metoder mot en politisk rörelse, Hizbollah som kombinerade konventionella och okonventionella medel och metoder.

Hizbollah stred från början mot strategiska mål i Israel. Redan första dagens israeliska flyganfall filmades och sändes globalt. Detta narrativ resulterade i ett snabbt och starkt internationellt fördömande av den israeliska bekämpningen av civila mål i södra Libanon. Stark internationell politisk press sattes på Israel att snabbt avsluta kriget. De dagliga raketanfallen som pågick

Stora hamnar är känsliga för hybridinsatser. Foto: Teradat Santivivut / istockphoto.com.

under hela kriget resulterade i att 300 000 israeler evakuerades från norra Israel. Detta var första gången som den israeliska försvarsmakten hade misslyckats med att skydda den egna civilbefolkningen mot militära angrepp, vilket var ett stort moraliskt och politiskt bakslag. Hizbollah visade också att Israel hade en militär sårbarhet när de neutraliserade ett israeliskt fartyg med en sofistikerad sjörobot och israeliska stridsvagnar med avancerade pansarvärnsvapen. Hizbollah utvecklade en "smart" krigföring som riktades mot Israels politiska och strategiska målsättningar, i vilken enstaka taktiska insatser gav strategiska effekter hos motståndaren.

"We were eyewitnesses of the perfectly well-known signs of a military blackmail, covert interference, supplies of weaponry and defense systems, diplomatic hypocrisy, manipulations with mass media, and explicit misinformation in the former Yugoslavia and in Libya in 2011". Alexander Grushko the Russian ambassador to the North-Atlantic pact, ('Russian envoy: Nato has long history of hybrid operations'. Tass Russian News Agency, 2016-03-05).

EU:s och Natos beskrivning av Rysslands hybridkrigföring har mötts av rysk oförståelse och vass kritik. Några ryska militärer och politiker anser att "hybridkrigföring" är ett västerländskt påhitt som syftar till att störta politiska ledningar i länder som fallit i västs onåd. Därför måste Ryssland se upp för de hybrida hoten från väst. Som framgår av citatet ovan hänvisar ryssarna till vad som har hänt i forna Jugoslavien, Mellanöstern, Nordafrika och Afghanistan. Rysslandsexperten Timothy Thomas menar att den västerländska fokuseringen på

hybridkrig visar okunskap och oförståelse för Putins nya typ av krigföring som utgår från geostrategi, uppkomna möjligheter, asymmetri och indirekta operationer. I väst avser begreppet en integrering av olika medel och metoder. Hybridbegreppet är därför alltför brett och det innebär att man missar sådant som indirekta, asymmetriska och icke-militära operationer.

Den ryske militärteoretikern Kopytko anser att vetenskaplig och vapenteknologisk utveckling förändrar villkoren för militärstrategi, operationskonst och taktik. Den taktiska, operativa och strategiska operationsmiljön expanderar och ökar i komplexitet. Tiden och rummet påverkas av vapensystem och plattformarnas prestandaökning. Taktiska vapensystem och plattformar kan påverka motståndarens politiska och strategiska objekt. Syftet med den så kallade hybridkrigföringen, enligt Kopytko, är att påverka motståndarens strategiska och politiska sårbarheter med förhållandevis små styrkor och icke-militära operationer.

Slutsatsen blir att det ryska militära synsättet är allomfattande och att ryssarna kombinerar olika förmågor på ett sätt som gör dem starkare än vad de egentligen är. Ett annat drag i det ryska militära tänkandet är att påverka, indirekt eller direkt, motståndarens högsta politiska och strategiska ledning med asymmetrisk krigföring. Det är detta som EU, Nato och Sverige bör förhålla sig till.

Peter Mattsson är fil dr och forskare vid Försvarshögskolan.

Peter.mattsson@fhs.se

Demonstration mot Putin. Foto: Ben Stevens / istockphoto.com.

Konsekvenser för Sverige

På senare tid har operationer av den art som Ryssland genomförde fram till annekteringen av Krim framstått som exempel på hybridkrigföring. I detta fall handlar det om att en stat låtsas vara en irreguljär aktör, främst för att skapa ett minimum av legitimitet. Samma modus operandi sker i östra Ukraina.

Håkan Gunneriusson

Termen hybridkrigföring handlar i mångt och mycket om en kombination av reguljär och irreguljär krigföring, därav epitetet hybrid. Libanonkriget 2006 tjänar vanligtvis som portalexempel för detta. Under det kriget hade Hizbollah förmågor av statlig karaktär: pansarvärnsvapen och raketartilleri av modernt snitt, detta trots att organisationen inte är en statlig aktör.

På senare tid har operationer av den art som Ryssland genomförde fram till annekteringen av Krim anförts som exempel på hybridkrigföring. I detta fall handlar det om att en stat låtsas vara en irreguljär aktör, främst för att skapa ett minimum av legitimitet. Samma modus

operandi sker i östra Ukraina, även om Rysslands operation där har en annan målsättning. Själva idén med att Ryssland förnekar sin inblandning kan ses som besläktad med förfarandet vid strategisk kommunikation: att inte eskalera konfliktscenariot genom att binda ihop till synes oberoende incidenter till ett större scenario. EU och Nato är medvetna om vad som sker, men Ryssland erbjuder oss genom sitt förfarande en möjlighet att titta bort och inte agera i enlighet med internationella konventioner som exempelvis den som gäller vid anfallskrig. Att detta fungerar beror också på att Rysslands militära förmåga i östra Europa är starkare än EU:s/Natos, således ett ytterligare incitament för att vända bort

blicken. Därtill är de västliga samhällena i den globaliserade frihandelsekonomiska värld vi lever i obenägna att ta steg som kan leda mot ett existentiellt krig. Avsaknad av såväl förmåga som vilja är tecken på maktlöshet. I ett sådant läge kan det vara bättre att låta det ryska narrativet gälla, även om man går så långt som till att rikta reprimander mot Ryssland, vilket är inom det rimligas gräns för Ryssland.

Sverige har som stat valt att inte se Rysslands krigsföring i Ukraina, något som också huvuddelen av EU:s medlemsstater gjort. Hybridkrigföringens konsekvenser för svenskt försvar kan diskuteras på flera plan. Försvarsmakten bör ta i beräkningen denna allmänna tendens att titta bort vid krigssituationer. Ukraina är ett Natopartnerland precis som Sverige (och för övrigt Georgien). Inget har hindrat Nato från att se åt sidan – om vi bortser från den ökade militära närvaron i de östliga Natoländerna som dock inte varit Ukraina till någon större hjälp. Sverige skulle sannolikt få finna sig i att stå ensam, oavsett om konflikten omfattar ett större krig länder emellan eller vid en mer obestämbar, mindre konflikt, där Ryssland inte ger sig officiellt tillkänna som aktör. Inte ens Natoländer i Baltikum kan känna sig helt säkra på att en operation i en baltstat liknande Rysslands i Ukraina skulle leda till att artikel 5 i Atlantfördraget utlöses.

Under den strategiska nivån handlar det om att tydligt bemöta de ryska påståendena att inte vara en aktör. Sveriges försvar är idag mycket litet och rikets storlek är dessutom en utmaning för en försvarsmakt av dagens snitt. Vad Försvarsmakten däremot skulle kunna göra i händelse av en hybridkonflikt, är att bemöta kärnan i den falska beskrivning om krigföringen som vi kan se

i Ukraina: påståendena om att det inte finns en statlig aktör bakom konflikten. Det handlar om makten över konfliktens narrativ. Konkret handlar det om att svensk trupp måste hålla territoriet där hybrida operationer inleds. Dessa får – rakt på sak och ärligt talat – inte ske med så föga våld som det som brukades på Krim och som på det hela taget knappt krävde något människoliv. Därtill, något vi behöver lära oss från irreguljära aktörer, måste det hela dokumenteras i realtid och spridas. Världen måste vara på det klara med att detta inte handlar om en intern angelägenhet för Sverige, utan om en operation orkestrerad av främmande makt. Huruvida det är klokt i det läget att peka ut en viss främmande makt eller ej är en empirisk fråga. Ett sådant agerande från svensk sida gör det svårare för andra länder att titta bort. De tvingas närmare ett engagemang, vad nu detta engagemang kan tänkas bestå av. Därtill är ett sådant svenskt agerande viktigt för den situation som uppstår efter konfliktens inledning. Ett starkt svenskt agerande skulle, även om läget efter ett angrepp av hybridkaraktär inte är till vår fördel, beröva den angripande makten legitimitet för de eventuella fördelar denna makt har tillskansat sig. Informationsarenan är helt avgörande i detta fall. Vår situation förvärras emellertid av det faktum att såväl Sverige som dess omgivning har vant sig vid ett förlopp som omfattar de-eskalering och ytlig acceptans av ett narrativ som leder till att man tittar bort. Sannolikheten att logiken för en sådan händelsekedja bryts är mindre ju mer den får rot, vilket är till Sveriges nackdel.

Håkan Gunneriusson är fil dr och forskare vid Försvarshögskolan.

Hakan.gunneriusson@fhs.se

Välkommen att söka bidrag för verksamhet som tjänar till att stärka Sveriges försvar samt fredsbevarande och samhällsstödjande åtgärder.

Berättigade att söka är frivilliga försvarsorganisationer och organisationer som verkar för stöd till samhälle och individer. Ansökningar till Källvikenstiftelsen kan göras under två perioder per år:

1 april – 1 september och 1 oktober – 1 mars

För ansökningsformulär och mer information, se hemsidan.

Källvikenstiftelsen • Pionjärvägen 6 • 451 34 Uddevalla • info@kallvikenstiftelsen.se • www.kallvikenstiftelsen.se

Vilka medier ska jag tro på? Foto: Anna Bryukhanova / istockphoto.com.

Vem ska jag tro på?

Enligt ryska definitioner omfattar informationspåverkan en stor bredd av civila och militära begrepp och åtgärder, till exempel manipulation, förfalskningar, diplomatiska utspel, militära aktiviteter, desinformation, propaganda, psykologisk krigföring, vilseledning, och opinionsbildning. Informationspåverkan ses av Ryssland som ett billigt vapen.

Frederick Fooy

Informationspåverkan pågår konstant. Huvuddelen av all informationspåverkan är en helt laglig och legitim verksamhet inom ramen för till exempel reklam eller opinionsbildning. I vissa fall utgörs däremot informationspåverkan av verksamhet som koordineras av främmande makt och innefattar exempelvis vilseledande eller oriktig

information, som syftar till att menligt påverka Sveriges suveränitet, målen för vår säkerhet eller andra svenska intressen. Informationspåverkan riktad mot Sverige eller svenska intressen kommer bland annat från radikala muslimska organisationer, till exempel Daesh, alltså Islamiska staten (IS), samt den ryska federationen.

Rysk informationspåverkan bör ses som den senaste utvecklingen av idéer och förfaranden vars traditioner kan spåras tillbaka till Sovjetunionens propagandaapparat. Till skillnad från under det kalla kriget saknas emellertid en ideologisk komponent. Syftet med informationspåverkan är som regel inte att övertyga målgruppen om det ryska samhällets överlägsenhet, utan att skapa osäkerhet och splittring för att på så vis minska den svenska befolkningens förtroende för samhället och i förlängningen påverka försvarsviljan.

Enligt den nuvarande ryska militärdoktrinen kräver kombinationen av en otydlig gräns mellan krig och fred samt en icke-linjär krigföring att man integrerar användningen av militär och politisk styrka, information och andra icke-militära medel. Detta ska kompletteras med indirekta och asymmetriska angrepp, möjliggjorda av specialförband, irreguljära styrkor samt privata militära företag. Dessa medel ska kombineras med utnyttjandet av "befolkningens potentiella förmåga till protester" samt "externt finansierade och ledda politiska och sociala rörelser". Utifrån denna doktrin blir informationspåverkan en kritisk komponent.

Enligt ryska definitioner omfattar informationspåverkan en stor bredd av civila och militära begrepp och åtgärder, till exempel manipulation, förfalskningar, diplomatiska utspel, militära aktiviteter, desinformation, propaganda, psykologisk krigföring, vilseledning, och opinionsbildning. Informationspåverkan ses av Ryssland som ett billigt vapen som är universellt, gränsöverskridande och försett med obegränsad räckvidd.

Som medel för att sprida informationspåverkan utnyttjar Ryssland de demokratiska systemen och de fenomen som vi associerar med demokrati: fria val, yttrandefrihet, pressfrihet, samt den fria marknaden. En avreglerad mediamarknad har medfört att Ryssland direkt eller indirekt kan köpa upp eller starta medieföretag över stora delar av världen samtidigt som ryska medier gärna säljer annonsplatser till utländska företag. Informationspåverkan förenklas också av hur medier och mediakonsumtionen utvecklats sedan slutet av det kalla kriget. Medierna har avreglerats och information distribueras på stor bredd, från traditionella medier till en synnerligen föränderlig mängd av sociala medier. Mediekonsumenten har också ändrat karaktär, från en förhållandevis passiv mottagare av information till en post-modern betraktare som relativiserar mediala budskap. Rysk informationspåverkan

innehåller en välkomponerad blandning av halvsanningar, överdrifter, påstått trovärdiga källor, kontinuerlig revisionism och rena falskningar, som levereras i samtliga förekommande medier av allt mellan etablerade nyhetsuppläsare, populärkulturella kändisar och provokatörer. Omfattande finansiella och materiella resurser, förfinade målgruppsurval samt ökad erfarenhet har lett till att påverkanskampanjer har blivit alltmer precisa instrument för Ryssland.

Den 13 februari 2016 sände rysk television ett säkerhetspolitiskt inslag. För att illustrera uppfattad Nato-aggression och återmilitarisering av Gotland användes bland annat en tjänsteman på Länsstyrelsen som pekar på en karta och som enligt den ryske kommentatorn beskriver hur Gotland varit i "centrum för alla krig på

1900-talet och nu även på kartor i svenska stora dagstidningar" där en bild från Dagens Nyheter visas. I själva verket pekade tjänstemannen ut de över 100 naturreservaten på Gotland på en karta, efter en begäran av det ryska

tv-teamet. Det säkerhetspolitiska läget kommenterades överhuvudtaget inte.

Den 20 maj 2015 sände TV4 en intervju med den ryske statsvetaren Viktor Kremenjuk, som föreslog att Gotland borde vara demilitariserat och att de baltiska staterna borde vara neutrala. Kremenjuk uppgav att Gotland var neutralt på 1920-talet, och att de nationer som känner sig hotade borde samlas och skapa en överenskommelse om Gotlands status.

Daesh och andra islamister har, till skillnad från Ryssland, ett ideologiskt och religiöst budskap som förmedlas i form av identitetsskapande informationspåverkan, ofta kanaliserat genom att beskriva ett krislikande tillstånd som kräver handling. Informationspåverkan, kombinerat med det missionerande arbete som Daesh bedrivit, har lett till att många svenskar har åkt till Mellanöstern för att ansluta sig till Daesh. I Sverige strävar Daesh och andra radikala muslimska organisationer efter att bygga upp ett eget parallellt samhälle vid sidan av och i hjärt kontrast till det svenska samhället. Enskilda individer ska följa Daeshs verklighetsuppfattning utan att respektera svenska friheter och svensk lagstiftning.

Frederick Foooy är analytiker hos Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Frederick.foooy@msb.se

” Halvsanningar, överdrifter och falskningar.

Rysslands militära intervention i Syrien

Ryska företrädare har konsekvent förnekat civila förluster under insatsen i Syrien. Den massiva användningen av ostyrda vapen och klustervapen – som ofta fällts från höga höjder – har dock medfört att byggnader och människor runt de avsedda målen drabbats. Detsamma gäller när brandvapen eller kraftigare laddningar än nödvändigt använts.

Fredrik Westerlund

Rysslands militära intervention i Syrien är den första ryska stridsinsatsen utanför de forna Sovjetrepublikerna och den största flyginsatsen utomlands sedan kriget i Afghanistan. Operationen är en milstolpe för den ryska krigsmakten och har belyst hur reformeringen av de Väpnade Styrkorna påverkat förmågor och koncept.

Operationen inleddes officiellt den 30 september 2015, men ryska förband fanns då redan i Syrien. I mitten på mars 2016 konstaterade Vladimir Putin att de Väpnade Styrkorna fullgjort sitt uppdrag och beordrade att huvuddelen av styrkan skulle tas hem. Det ryska flygvapnet uppgavs då ha genomfört över 9 000 flygföretag.

Ryssland grupperade inledningsvis 32 stridsflygplan och 17 helikoptrar på en flygbas utanför Latakia. Därutöver genomförde stridsflygplan uppdrag från baser i Ryssland, ibland med hjälp av lufttankning. Antalet flygplan i Syrien ökade successivt och i februari 2016 fanns 40 stridsflygplan och 21 helikoptrar på plats. Från oktober till december 2015 genomfördes i genomsnitt 60 företag per dag, med toppnoteringen 189 företag den 24 december. I mitten på mars 2016 återvände cirka 20 stridsflygplan till Ryssland, däribland alla tolv attackflygplan av typ Su-25. De ersattes dock av moderna attackhelikoptrar av typ Mi-28N och Ka-52. De kvarvarande flygförbanden i Syrien har därmed kommit att motsvara den ursprungliga styrkan.

Foto: Alan Wilson / commons.wikimedia.org.

Ryska förband har också avfyrat en stor mängd kryssningsrobotar mot mål i Syrien, från flera olika plattformar. Sammanlagt 44 ytfartygsbaserade Kalibr-robotar har avfyrats från Kaspiska havet, över tusen kilometer från Syrien. Därutöver sköt en ubåt i Medelhavet fyra Kalibr mot mål i Syrien. Det största antalet robotar har dock avfyrats från strategiska bombflygplan. Tu-160 och Tu-95MS, som verkat från ordinarie baser i Ryssland, har skjutit närmare 100 robotar. Vid ett tillfälle rundade två Tu-160 västra Europa och flög in i Medelhavet under ett 16 timmar och 1 300 mil långt företag. Precisionsvapen användes dock endast i 20 procent av anfällen.

Det råder osäkerhet om mängden markförband då det ryska försvarsministeriet främst informerat om flyg-

insatserna. Mellan 1 500 och 3 000 soldater har av allt att döma deltagit i markinsatsen, beväpnade med moderna stridsvagnar, tunga artilleripjäser och eldkastarsystem samt kvalificerade luftvärnsrobotsystem. Marktruppen har tillförts från spetsnazförband, 810. marininfanteribrigaden i Sevastopol och 7. luftlandsättningsdivisionen i Novorossijsk samt från Markstridskrafterna.

Markförbanden har officiellt haft till uppgift att försvara ryska basområden i Syrien, men de har sannolikt även deltagit i strider och understött de syriska regeringsförbanden. Den ryska flottan har bidragit till operationen främst genom sjötransporter men också med luftförsvar från fartyg i Medelhavet och, som nämnts, kryssningsrobotar. Försörjningen av opera-

Attackhelikoptern – viktig komponent i markstriden. Foto: Artem Katranzhi / commons.wikimedia.org.

tionen har även skett genom luften och tunga transportflygplan har flugit intensivt till Syrien.

Rysslands insats i Syrien vittnar om en ökande förmåga att genomföra expeditionära operationer. Flygvapnet har uppvisat ett operationstempo som saknar motstycke i rysk historia, genom att över tid upprätthålla en god tillgänglighet på både besättningar och flygplan. Operationens uthållighet har överträffat förväntningarna då försörjningen av förbanden fungerat bättre än väntat. Operationen visar att det traditionellt tunga beroendet av järnvägs-transporter för försörjning i vissa fall kan ersättas av flyg- och sjötransporter – i vart fall mot en motståndare som inte kan bekämpa dessa.

Förmågan till försvarsgrens-gemensamma operationer har också ökat jämfört med Georgienkriget 2008. Ett gemensamt regionalt kommando förbättrade samverkan mellan försvarsgrenarna och med allierade styrkor i Syrien. Understödet till markstriden lämnade dock en hel del i övrigt att önska, i synnerhet under de första månaderna av operationen.

Ryska företrädare har konsekvent förnekat civila förluster under insatsen i Syrien. Den massiva användningen av ostyrda vapen och klustervapen – som ofta fällt från höga höjder – har dock medfört att byggnader och människor runt de avsedda målen drabbats. Detsamma gäller när brandvapen eller kraftigare laddningar än nödvändigt använts. Enligt organ-

isationen Airwars dödade den ryska flyginsatsen sex gånger fler civila än den USA-ledda koalitionen under de tre första månaderna, trots lika många stridsföretag.

Amnesty International har rapporterat om ett stort antal bombningar av syriska bostadsområden där militära mål saknats och hävdar att anfall mot sjukhus varit en del av den ryska strategin i Syrien. Anfall synes också ha riktats mot annan infrastruktur nödvändig för befolkningens överlevnad, som bagerier, vattenförsörjning och matkonvojer.

” Civila förluster förnekas konsekvent.

Sammantaget säger den ryska operationen i Syrien litet om de Väpnade Styrkornas förmåga mot en avancerad motståndare, trots framgångar på viktiga områden som logistik och samverkan. Likväl kan

konstateras att den ryska fjärrstridsförmågan tydligt förbättrats, främst genom en ökad tillgång på kryssningsrobotar. Vidare resulterar de ryska operationskoncepten i stora civila förluster och attacker mot livsnödvändig infrastruktur tycks vara en del av krigföringen.

Fredrik Westerlund är säkerhetspolitisk analytiker vid FOI.

Fredrik.westerlund@foi.se

En av världens äldsta samlingar av film

Filmarkivet är mycket omfattande. Foto: Armé-, Marin- och Flygfilm.

*Armé- Marin- och Flygfilm är, med sina unika samlingar, en guldgruva för forskare inom militärhistoria, skriver **Peter Nordström**.*

Stiftelsen Armé- Marin- och Flygfilm (AMF) har en av världens äldsta filmsamlingar och är även en av Sveriges äldsta producenter av film. AMF arkiverar, förutom sina egna, även Försvarsmaktens filmer. Dessutom förvarar man filmer som tillhör flera organisationer och företag, som Rikspolisstyrelsen, Folke Bernadotteakademin, Coop samt privata filmbolag som bl a Scandinaut Film och Mirakel Film & TV.

AMF äger även filmbolaget AKA-Film AB, som producerar film till både försvarsrelaterade verksamheter och den civila marknaden. AKA-Film producerar även militärhistoriska filmer på uppdrag av Stiftelsen AMF samt dokumentärfilmsproduktioner för televisionen.

HISTORIA

AMF bildades som ideell förening och har efter 94 år ändrat form till stiftelse. Stiftelsen AMF förvaltar en av världens äldsta filmsamlingar.

Bildandet skedde den 19 oktober 1920 som en förening på initiativ av några filmintresserade officerare med löjtnant Gunnar Dyhlén i spetsen. De ville skapa en verksamhet som skulle förse försvaret och närstående organisationer med film för undervisning och information. Den första filmproduktionen blev en dokumentär om "Fälttjänstövningarna i Södermanland" 1920. Därefter följde ett ökande antal produktioner från skilda delar av krigsmakten. När flygvapnet blev en egen försvarsgren 1926 ändrades föreningsnamnet till Föreningen Armé- Marin- och Flygfilm, AMF.

FILMARKIVET

Stiftelsen Armé- Marin- och Flygfilm har även en forsknings- och researchtjänst. AMF är, med sina unika samlingar, en guldgruva för forskare inom militärhistoria. Med drygt 10 000 filmtitlar och 30 000 filmaskar, inom såväl militär som civil verksamhet, tillhör AMF en av

de större samlingarna i världen. I arkivet finns klassiska filmer från filmens barndom, som bröderna Lumières L'arrivée d'un train à La Ciotat från 1895, tyska propaganda-filmer från andra världskriget, ryska propaganda-filmer från kalla kriget samt hela den svenska militära filmskatten från 1900-talets början fram till modern tid. Här finns även en hel del civila filmer.

FORSKNING & RESEARCH

För att bidra till ett levande kulturarv strävar vi efter öppenhet och tillgänglighet. Vår ambition är också att möta all efterfrågan på material i samlingarna från forskare, studenter, organisationer, institutioner, företag och allmänhet.

Peter Nordström är förvaltningschef vid Armé- Marin- och Flygfilm.

Peter.nordstrom@amf-film.se

Folkviljan och försvarets folkförankring är av största betydelse för det säkerhetspolitiska vägvalet. Foto: Caroline Segerdal, Försvarsmakten.

*Det finns flera skäl till varför Sverige borde behålla den militära alliansfriheten. Det främsta skälet är ett konsekvens- eller effektmotiv, folkförankringen. Det finns fortfarande inget kvalificerat stöd för att byta kurs. Det vore riskfyllt, i synnerhet i vår tid av ökad strategisk instabilitet i Europa, skriver **Johan Wiktorin**.*

Svensk säkerhetspolitik har haft samma inriktning i stort sedan försöken att skapa ett nordiskt försvarsförbund i slutet på 1940-talet misslyckades. Socialdemokratiskt ledda regeringar har stolt deklarerat sin tilltro till den militära alliansfriheten, medan alltmer dämpade deklarationer hörts från borgerliga regeringar.

I en allt oroligare tid är det relevant att fråga sig, om alliansfriheten har överlevt sig själv och det därför är dags att pröva ett medlemskap i Nato istället. Under kalla kriget kämpade Sverige med att upprätthålla en trovärdighet genom ett

starkt försvar och ett försiktigt tassande i utrikespolitiken avseende närområdet. Efter Sovjetunionens upplösning och Warszawapaktens kollaps försvagades försvarspolitikens märkbart genom en kraftig nedrustning med hänvisning till frånvaron av hot, samtidigt som Sverige blev medlem i den politiska unionen EU. En ny jämvikt skapades, vacker på ytan men skör i kärnan.

Sverige har därför två val. Antingen fortsätta den militära alliansfriheten med en ordentlig upprustning eller gå med i Nato och genomföra en nästan lika ordentlig upprustning. Det hittills rådande paradigmet, att

i stort fortsätta som förut, leder in i en farlig återvändsgränd.

FOLKFÖRANKRINGEN AVGÖRANDE

Det finns flera skäl till varför Sverige borde behålla den militära alliansfriheten. Det främsta skälet är ett konsekvens- eller effektmotiv, folkförankringen. Det finns fortfarande inget kvalificerat stöd för att byta kurs. Det vore riskfyllt, i synnerhet i vår tid av ökad strategisk instabilitet i Europa, att växla den grundläggande hållningen. Rimligen krävs det en kvalificerad majoritet i riksdagen för att en sådan förändring skulle kunna påräkna ett ut hålligt stöd. Frågan förstärks av

landets valhända försök att förstå och försvara sig i det informationskrig vi befinner oss i med Ryssland. Det måste finnas en bärande övertygelse i stora folklager att Nato-medlemskap är rätt väg att gå, för att uppnå motståndskraft mot subversionsförsök från Kreml.

Ett annat skäl är hur ländernas relationer ser ut och fungerar i praktiken. Det finns en stark kraft i det kollektiva beslutsfattandet som Nato tillämpar, men med det kommer också en tröghet. Dessutom är den tidigare balansen mellan USA och Europa upphävd: USA står nu för närmare tre gånger de övrigas militärutgifter. En skattning är dessutom att förmågan att genomföra militära operationer från respektive hemland är än mer ojämlig. Det innebär att säkerhetsrelationen med USA är den allra viktigaste och den bör av såväl sekretess- som effektivitetsskäl skötas bilateralt.

Turkiets medlemskap är en annan faktor. Är det i svenskt intresse att riskera att bli indragen i ett försvarskrig på grund av en äventyrlig turkisk utrikespolitik? Det går också att resa frågetecken för den gemensamma värdegrunden med hänsyn till den turkiska riktningen i inrikespolitiken.

ITAKT MED FINLAND

En annan besvärlig faktor är Finlands utsatta position. Det innebär att vad Helsingfors tänker måste ingå i den svenska kalkylen. Denna tankegång ogillas vanligen av Nato-anhängare. Nyligen konstaterade en utredning gjord i Finland av fyra experter, varav en svensk och en fransk, att de bägge ländernas säkerhetspolitik borde höra ihop. Det vill säga, bägge länderna kan stå utanför Nato eller vara medlemmar. Däremot kom man fram till att det är mycket riskfyllt om bara det ena landet skulle söka medlemskap i alliansen.

Det låter naturligtvis betryggande att bara vi gör våra egna val, men vi är inte befriade från dess konsekvenser. En ensidig svensk ansökan om Natomedlemskap skulle innebära en mycket stor belastning på Finland som troligen skulle bli kontraproduktiv för svensk säkerhet. Det är troligt att en rysk skugga skulle växa sig allt större över Finland, eftersom Ryssland skulle se sin andraslagsförmåga i Murmansk-området hotad av ett svenskt medlemskap. Det är därför inte otänkbart att Ryssland skulle försöka skapa en säkerhetszon i norra Finland för att neutralisera operationsmöjligheter för Nato på Nordkalotten. I ett sådant scenario

En svensk ansökan om Natomedlemskap innebär stor belastning på Finland.

skulle vi kunna få se ryska förband utgångsgrupperade på andra sidan Torne älv, något som inte skulle stärka svensk säkerhet.

KÄRNVAPNENS BETYDELSE

När det gäller de kärnvapenrelaterade delargumenten kring alliansfriheten/-medlemskap verkar det vara ganska oavgjort. Risken för att angripas initialt med kärnvapen torde vara något högre med ett medlemskap, medan risken för att hotas med ett angrepp med sådana vapen torde vara högre utan medlemskap.

Det vanliga argumentet bland alliansfrihetsförespråkare, om att det inte går att vara med i Nato på grund av kärnvapeninnehavet, är byggt på retorik, utelämnade av fakta och ogillas därför här. Nato har inga kärnvapen, några medlemmar

har. Sverige är med i en politisk allians, EU, med två kärnvapenstater. Vi står i realiteten, även som alliansfria med starka gemensamma intressen med USA, under Washingtons kärnvapenparaply. Sist, men absolut inte minst, vi har kämpat till oss en plats i FN:s säkerhetsråd, ett organ, där de fem permanenta medlemmarnas vetorätt baseras på just deras kärnvapeninnehav.

ALLIANSFRIHET – STARKT FÖRSVAR

Ett kvarhållande av alliansfriheten kräver dock ett pris i form av betydande satsningar på den egna försvarsförmågan. Det är bara att betala. Vi tycks dock ha fastnat i en mental föreställning, om att det inte går att göra sådana satsningar. Det finns inga pengar, heter det. Egentligen handlar det om en oförmåga att prioritera i den politiska kulturens uppgiftskatalog, Sverige är ju ett fantastiskt rikt land.

De argument som använts i pläderingen av alliansfriheten har det gemensamt, att de är beroende av verkligheten och dess effekter på säkerhetsmiljön. Svenska folkets inställning kan ändra sig kraftigt, Europa kan på sikt bli jämlikt USA militärt, Turkiet kan gå tillbaka till 90-talskursen och Finland kan byta politik. Då skulle utfallet av en prövning med stor säkerhet bli annorlunda.

Den övergripande slutsatsen är att nu föreligger inte rätt förutsättningar för ett byte av vår grundläggande säkerhetspolitik, och därför bör kursen ligga fast. Motorn i en svensk upprustning av totalförsvaret bör däremot genast övergå till full fart.

Johan Wiktorin är säkerhets- och försvarspolitisk analytiker och verksam vid Brqthrough in Scandinavia AB.

johan.wiktorin@gmail.com

Övre bilden: Anna Wieslander, som representerade AFF, var ombedd att ställa första publikfrågan till Polens president och Natos generalsekreterare. Foto: Zebulon Carlander.

Nedre bilden: Polens President Andrzej Duda talar på forumet. Foto: Anna Wieslander.

Toppmöte i skuggan av Brexit

*Med ett starkt engagemang för Östersjösäkerhet glädde det mig särskilt att Nato i kommunikén från toppmötet i Warszawa för första gången uttalat uppmärksammade denna fråga, liksom samarbetet med Sverige och Finland, vilket ska fördjupas ytterligare, skriver **Anna Wieslander**.*

NATO EXISTS FOR PEACE
BY COLLECTIVE SECURITY

När statscheferna för Natos 28 medlemsländer möttes i Warszawa den 8-9 juli fattades en rad beslut för att stärka försvaret av Europa. Två veckor tidigare hade Storbritannien röstat för ett utträde ur EU, vilket kastade sin skugga över toppmötet.

Jag hade förmånen att som ny-utnämnd generalsekreterare representera AFF vid det expertforum som anordnades i direkt anslutning till toppmötet vid den stora sportarenan i den polska huvudstaden.

POSITIVT OCH NEGATIVT

Med ett starkt engagemang för Östersjösäkerhet glädde det mig särskilt att Nato i kommunikén från toppmötet för första gången uttalat uppmärksammade denna fråga, liksom samarbetet med Sverige och Finland, vilket ska fördjupas ytterligare.

Ett tydligt resultat av Brexit var att vårens optimism kring fördjupat

samarbete mellan Nato och EU hade minskat betydligt. Utan Storbritannien som brygga mellan de två organisationerna blir det svårare.

Frågetecken kring långsiktiga konsekvenser restes under mötet. Kommer britterna att klara sina militära åtaganden om ekonomin försämras? Polens president Duda spekulerade vid ett framträdande på expertforumet; kanske den största risken med Brexit var att Storbritannien splittrades, och vad händer då med dess medlemskap i Nato?

ÖKAD MILITÄR NÄRVARO

Warszawa-toppmötets huvudnummer var annars "avskräckning och försvar", vilket värdlandet Polen tillsammans med de baltiska staterna drivit hårt sedan toppmötet i Wales i september 2014. Då beslutade Nato enligt generalsekreterare Jens Stoltenberg om "den största anpassningen av Nato sedan det kalla krigets slut".

Viktigast för alliansmedlemmarna närmast Ryssland har varit permanent och större närvaro av Nato-förband för att höja avskräckningsnivån. Då kan Nato utifrån en styrkeposition förbättra dialogen med den forna Natopartnern i öst, har länderna argumenterat.

Så beslutades också. Fyra stridsgrupper av bataljons storlek kommer att placeras i Estland, Lettland, Litauen och Polen. Flertalet allierade kommer att sända styrkor som bidrag. Därtill skickar USA en extra armébrigad med placering i Polen.

STÄRKT FÖRMÅGA

Följaktligen har det "säkerhetsvakuum" som vissa medlemmar varnat för i alliansens östra delar fyllts igen. Före Krim saknades Natonärvaro i dessa länder. En potentiell angripare måste framöver överväga risken att soldater från en rad olika länder kan dödas, med de konsekvenser som detta kan få.

För svensk del gjorde ÖB och försvarsministern bedömningen i samband med toppmötet att besluten var bra för säkerheten i Östersjöregionen.

MYCKET ÅTERSTÅR

Samtidigt har Nato inte nått hela vägen fram. Bataljonernas sammanställning, stridsförmåga, rotationsfrekvens och inordning i kommandostrukturen måste redas ut.

Den övergripande kommandostrukturen för Nato ska ses över. Frågan är också vilken beväpning som ska tillföras för att hantera den kapacitet att förhindra eller försvåra tillträde (s k Anti-Access/ Area Denial, A2/AD) som Ryssland utvecklat i Kaliningrad, Arktis, Medelhavet och Svarta havet.

Som ett svar på Rysslands skrammel med kärnvapen nödgas Nato att se över sin egen strategi. Kommunikén från toppmötet innehöll några hårt formulerade utgångspunkter, ämnade att skicka tydliga signaler till ryssarna.

HOTET FRÅN SÖDER

Samtidigt är Ryssland långt ifrån det enda säkerhetshotet för Nato. För en rad allierade som angränsar till Medelhavet är flyktingkris och terrorism mer kännbara. Därför var det andra stora temat för Warszawa-toppmötet att "projicera stabilitet söderut".

Kanske störst risk med Brexit är att Storbritannien splittras.

Medan det råder enighet om att Nato har resurser och viss erfarenhet som kan vara till nytta, har det varit svårare att definiera exakt vilken roll som alliansen ska spela utanför det egna territoriet.

Aptiten för att leda nya stora internationella insatser saknas. Svaret har snarare blivit "hjälp till självhjälp" på liknande sätt som Sverige nu stödjer Irak i kampen mot ISIS. Nato ska bli mer av en "utbildningsallians" enligt Stoltenberg.

Förutom Irak och Jordanien nämns Tunisien, Marocko, och Libyen som möjliga länder för insatser. Avsikten är att stärka de statsbärande strukturerna och institutionerna i nära samarbete med andra aktörer som FN och inte minst EU.

ÖKAT SAMARBETE MED EU

De så kallade hybridhoten, som kommer både från öst och syd, med tonvikt på informationskrigföring, propaganda, cyberattacker och andra tillslag mot kritisk infrastruktur har gjort det tydligt att Nato och EU måste koordinera sina resurser bättre.

Nära kopplat är det egna samhällets motståndskraft, s k resiliens, och uthållighet mot extremistiska krafter som verkar för att undergräva de demokratiska institutionerna och dess bärande värderingar. Kring dessa frågor ska Nato och EU fortsätta att arbeta strategiskt, påhejade inte minst av USA.

FRAMTIDA FRÅGETECKEN

Ytterst handlar det om alliansens framtid och kanske till och med överlevnad. Vid nästa toppmöte, redan om ett år, kommer konsekvenserna av Brexit att tydligare framgå. Kan den fragmentering som Storbritanniens utträde ur EU innebär begränsas så att den inte skadar den transatlantiska gemenskapen?

Och vad händer om USA då representeras av en nyvald Donald Trump, som har ifrågasatt huruvida Nato behövs och om alliansen alls ska försvara de baltiska staterna?

Anna Wieslander är generalsekreterare i Allmänna Försvarsföreningen.

annawie@hotmail.com

Polen och Nato

*Relationen med USA är vital och Polen har under lång tid varit en viktig bidragsgivare till Natos och USAs operationer i Afghanistan och i Irak. Man har samtidigt systematiskt moderniserat och förstärkt det polska försvaret och når idag som ett av en handfull Natoländer upp till Natos tvåprocentsmål, skriver **Krister Andrén**.*

Polen spelar i kraft av sin storlek och sitt geografiska läge en helt central roll för stabilitet och säkerhet i Östersjöregionen och därmed också för svensk säkerhet. Att vi nu i Sverige äntligen har börjat ta in Polen på vår säkerhetspolitiska karta är i hög grad att välkomna!

POLENS VÄG TILLBAKA TILL EUROPA

Polen har gjort en enastående resa sedan 1989. Med femtio års hårdköpta erfarenheter av sovjetisk-rysk maktutövning i bagaget var valet av ny säkerhetspolitisk inriktning lätt, således att söka starkast möjliga förankring i den västeuropeiska och transatlantiska säkerhetsgemenskapen 1999, bara tio år efter murens fall, blev Polen medlem i både Nato och EU. Sedan dess har man målmedvetet verkat för att ge medlemskapen största möjliga säkerhetspolitiska substans. Den polska nationella säkerhetsstrategin, daterad 2014, är genomtänkt och väl formulerad.

Relationen med USA är vital och Polen har under lång tid varit en

viktig bidragsgivare till Natos och USAs operationer i Afghanistan och i Irak. Man har samtidigt systematiskt moderniserat och förstärkt det polska försvaret och når idag som ett av en handfull Natoländer upp till Natos tvåprocentsmål. En tydlig nationell tröskelförmåga eftersträvas. Polen anskaffar därför nu bl a långgräviddiga JASSM kryssningsrobotar och stärker luftförsvaret med Patriotsystem.

Polen eftersträvar militär tröskelnärvaro i östra Europa.

STÄRKT ALLIANSNÄRVARO

Alltsedan Rysslands militära aggression mot Georgien 2008 har Polen verkat för en återaktivering av alliansens försvarsplanering i Europa. Man har också eftersträvat en tydlig militär tröskelnärvaro

av alliansen i östra Europa för att möta ett allt mer hotfullt Ryssland.

Genomslaget var dock länge begränsat. USA försökte redan 2009, utan större framgång, trycka på en "reset- knapp" i förhållandet till Ryssland. 2014 följde så den ryska annekteringen av Krimhalvön som sedan följts av fortsatt omfattande rysk aggression mot Ukraina.

Natos toppmöte i Wales sommaren 2014 blev en vattendelare och återförde det kollektiva försvaret och Artikel 5 till toppen på Natos dagordning. I den samlade förstärkningsplan (Readiness Action Plan), som då antogs, ingick en ny snabbinsatsstyrka, Nato Very High Readiness Joint Task Force (VJTF) och inrättande av små gemensamma planeringstabler (Nato Force Integration Units, NFIU) i sex östliga medlemsländer. Besluten har snabbt genomförts. Den polska staben ligger nu i Bydgoszcz och manifesterar, tillsammans med den multinationella kårstaben i Szczecin, Natos växande direkta stöd till Polen och de övriga östra medlemsländerna.

Polens försvarsminister Tomasz Siemoniak besöker sin amerikanske kollega Ashton Carter. Foto: US DoD photo by Glenn Fawcett.

Mer är på väg! Vid Natos toppmöte i Warszawa i juni i år beslutades om nya viktiga åtgärder för att höja tröskeln mot ryska militära äventyrligheter. USA ökar sin förhandslagring av tunga vapen i östra Europa och tillför en välutrustad brigad till vår kontinent. Det möjliggör en ökad kontinuerlig närvaro och övningsverksamhet i de östra medlemsländerna. Tyskland, Storbritannien, Canada och USA kommer också att kontinuerligt stationera vardera en bataljon (cirka 1000 soldater) i Polen och de tre baltiska länderna.

NATO-RYSSLANDSAVTALET

Rimmar då detta med det historiska avtalet mellan Nato och Ryssland (Nato-Russia Founding Act 1997) som föregick Natos beslut att välkomna nya medlemmar från den tidigare sovjetiska maktsfären?

Svaret är ja! De politiska grunderna för avtalet är tydligt angivna. Helsingfors- och Parisavtalens principer för det europeiska säkerhetssamarbetet utgör centrala förut-

sättningar för de ensidiga åtaganden som Nato skrev in i avtalet och som innebar att permanent stationering av större ("substantive") militära styrkor i de blivande nya medlemsländerna i östra Europa inte var aktuell.

Ryssland har genom sitt agerande de facto brutit mot avtalets grund och därmed självklart öppnat för den mer robusta och permanenta militära närvaro som Polen och de baltiska staterna nu efterfrågar. Det står utan tvekan Nato fritt att nu vidta långtgående förstärkningar av de östra medlemsländerna utan hinder av Nato-Rysslandsavtalet.

Toppmötet i Warszawa visade inte desto mindre på fortsatt försiktighet från Natos sida att beskriva de vidtagna förstärkningarna som "permanenta". Man talar alltså om roterande närvaro, men betonar nu explicit kontinuiteten. Man demonstrerar därigenom fortsatt beredskap till samarbete den dag den ryska konfrontationspolitiken upphör. Samtidigt har man genom

de nya åtgärderna klargjort att det finns en gemensam beslutsamhet att successivt modifiera den självpåtaga återhållsamheten. Trycket på ytterligare förstärkningar av Natos avhållande förmåga i regionen, inte minst från Polen, är fortsatt starkt.

I Sverige har vi all anledning att följa utvecklingen noga och att dra våra egna slutsatser för svensk försvarsplanering.

Krister Andrén är pensionerad försvarsanalytiker och har bl a varit överingenjör vid FOA, ämnesråd vid försvarsdepartementet och rådgivare till överbefälhavaren.

kristerandren@hotmail.com

En veteran och hans barn och en bild från en av våra anhörigträffar. Denna ägdes rum i Skövde. Foto: Astrid Regemo Samuelsson.

Invidzonen – Anhöriga stöttar anhöriga

Verksamheten bygger på ett nätverk av mentorer och anhöriga till någon som gjort internationell tjänst, skriver **Emma Behrendtz**.

Invidzonen är en ideell organisation, ett nätverk för stöd till anhöriga till utlandstjänstgörande personal före, under och efter en insats. Inom nätverket kan anhöriga träffa andra som befinner sig i liknande situation, få råd och stöd samt få information som rör livet som anhörig på hemmaplan. Cesilia Karlsson Kabaca är organisationens generalsekreterare och grundare, som startade Invidzonen utifrån ett behov av stöd för anhöriga.

– Jag blev själv anhörig då min man åkte iväg som FN-observatör till Nepal och kände mig ensam. Jag ville hitta andra i liknande situation att prata med.

Cesilia lade upp en annons på Officersförbundets webbplats Utlandsportalen och fick napp direkt.

– Jag blev fullkomligt nermejlad! Det var väldigt tydligt att det fanns ett enormt behov av stöd hos anhöriga.

ANHÖRIGA I CENTRUM

Ett nätverk växte fram och Cesilia satte upp en hemsida och en struktur. Anhöriga kunde nu få kontakt med varandra och organisationen växte fram.

Invidzonens syfte har sedan starten varit att ge anhöriga en känsla av gemenskap och erkänsla samt att lyfta anhörigfrågan i samhällsdebatten.

– Vi arbetar för att uppmärksamma anhörigas insats på hemmaplan och ser den som en viktig del av den totala insatsen. Om familjerna är trygga och mår bra är det lättare för den anställda personen att göra ett bra jobb och fokusera på uppgiften, menar Cesilia.

MENTORER ÄR KÄRNAN

Invidzonens grundtanke och verksamhet bygger på ett nätverk av mentorer, erfarna anhöriga till någon som gjort internationell tjänst. Dessa finns utspridda i hela landet och kan nås via mejl, telefon,

forumet på hemsidan eller i anhörigchatten. Chatten har öppet varje torsdag och söndag mellan 21.00 och 22.00. Då får du prata med en mentor anonymt. Alla mentorer är noggrant utvalda, har kollats mot brottsregistret och har skrivit under ett tystnadspliktsavtal.

– Mentorerna som sitter i chatten är medmänniskor och inga terapeuter, det är viktigt att poängtera. Men de har själva gjort minst en insats på hemmaplan och kan därmed lättare sätta sig in i hur det kan kännas. De har stor förståelse för de problem eller tankar som kan uppstå och det är en enorm tillgång för anhöriga och ett stort stöd. Igenkänning läker, det har vi kvitto på, och det är därför Invidzonen verkligen fungerar, avslutar Cesilia.

Emma Behrendtz är pressansvarig för Invidzonen.

emma@invidzonen.se

FAKTA

Startade 2007

Har idag en volontärstyrka på 24 personer.

Har formaliserat avtal med Försvarsmakten och Polisens utlandssektion

www.invidzonen.se

Hur kan Försvarsmakten växa i styrka?

*Idén om att växa när det behövs fungerar inte. Den bidrar inte till försvarets viktigaste uppgift – att vara fredsbevarande. Att växa är tidskrävande. Först ska materiel levereras, i rätt tid och antal. Sedan behövs nyrekryterad personal. I dag måste den utbildas från grunden. Till detta krävs infrastruktur och utbildningspersonal, skriver **Ulf Henricsson**.*

Framtiden går inte att förutse. Således kan vi inte bortse från en situation där vårt land behöver ökad militär förmåga. Vår försvarsmakt måste kunna växa och det måste få kosta om begreppet skall ha en reell betydelse.

DET OFÖRUTSEDDA INTRÄFFAR

Nuvarande säkerhetspolitiska situation var inte förutsedd. Vi skulle ju ha tio års förvarning! Då skulle politiken fatta beslut om förstärkningar av försvaret. Vilka åtgärder har då vidtagits? Enkelt beskrivet

har Försvarsmakten fått ytterligare två miljarder per år. Detta räcker i bästa fall till att genomföra 2009 års försvarsbeslut – som förutsatte oförändrat positiv omvärldsutveckling. Det är ingen verklig förstärkning, men det minskar utförsbacken.

KOMPLICERAD TILLVÄXT

De beslutade åtgärderna kommer att vara genomförda i början av 2020-talet. Det visar hur ihålligt talet om att "vi rustar när det behövs" är – effekten kommer alltför

Är du nyfiken på hur Sveriges säkerhetspolitiska system fungerar?

Då ska du lyssna på "**I Krig och Fred**", en podcast om försvars- och säkerhetspolitik där du hör om alltifrån vad ett privat militärt företag är för någonting, till hur det känns att flyga ut över Östersjön i ett stridsflygplan.

Du hittar "**I Krig och Fred**" på www.ikrigochfred.se och på iTunes.

sent. Historien är fylld av exempel på att idén om att växa när det behövs inte fungerar. Framförallt bidrar den inte till försvarets viktigaste uppgift – att vara fredsbevarande.

Att växa under kontrollerade former med befintlig struktur som grund är tidskrävande. Först ska materielen levereras, i rätt tid och antal.

Ska organisationen växa behövs det nyrekryterad personal och i dag måste den utbildas från grunden. Till detta krävs infrastruktur och utbildningspersonal. Den senare måste tas från befintliga förband som därmed tappar i styrka och beredskap.

Så länge pliktlagen gäller kan personalen kallas in, men då är det numera personal som inte har militär grundutbildning, utan vi måste börja med den. Att få fram en användbar bataljonschef tog under det kalla kriget cirka åtta år. Säg att vi tar litet genvägar och nöjer oss med lägre kvalitet och gör det på halva tiden – fyra år.

Vad avser materiel kan man i dagsläget köpa vissa saker från ”hyllan” men kvalificerad krigsmateriel tillverkas inte förrän man har en beställning. Om ett beslut att avsevärt öka försvarets styrka skulle fattas, görs det i ett oroligt omvärldsläge,

är att vi får stå i kö och att leveranserna prioriteras utifrån tillverkarlandets behov. Att starta produktion och leveranser av färdigutvecklad och produktionsanpassad materiel kan ta från ett år till kanske fem år, beroende på komplexitet och omvärldsläget.

DET TARTID

Om vi antar att en till två bataljoner kan vara krigsdugliga inom fyra år från beslut, och att vi sedan kan öka med två bataljoner om året, så skulle vi kunna dubblera den nuvarande armén på 7 år. Det låter mer än det är – mindre än

Att växa när det behövs fungerar inte.

10 procent av det antal bataljoner vi hade i början på 1990-talet och knappast det som krävs för att försvara hela landet – som riksdagen säger sig vilja. För att det ska bli en fungerande organisation krävs också att vi parallellt utbildar och organiserar stödförband. (Ledning, artilleri, luftvärn logistik och sjukvård). Dessa tider kan naturligtvis minskas om det finns genomarbetade planer och viktig materiel i förråden.

För marin- och sjöstridskrafter gäller i stort samma förhållanden. Dock är anskaffning av fartyg och flygplan mer tidskrävande även om vi har tillverkning inom landet eftersom byggprocessen är långsammare och en stor del av komponenterna importeras och är utsatta för samma konkurrens. Sannolikt kan dock vapentillgången, framförallt för flyget, utökas i högre takt om det ligger i något lands (USA:s) intresse.

Detta system tog lång tid att få operativt. Foto: Marcus Olsson, Försvarsmakten.

Vid tillväxt är det inte bara viktig materiel som stridsfordon och artilleripjäser som ska hanteras utan också mängdvaror som uniformsperedlar, verktyg, skyddsutrustning, sjukvårdsmateriel m m. Det finns alltså hur många möjligheter som helst att processen störs när någon parameter ändras.

då inte bara vi vill ha prylarna – det som finns på hyllan försvinner fort. Som regel till det land där tillverkning sker.

När det gäller mer kvalificerad materiel kan man kanske slå sig in på en löpande produktionslinje, om man har tur, men då gäller det enstaka materielslag. Realistiskt

Det finns andra mer improviserade modeller att förstärka försvaret. Allt från mer eller mindre utbildade folkuppbåd utrustade med de vapen man kan skramla ihop till den konventionella modellen. Försvareffekten av detta tål att diskutera, och framför allt är frågan om det svenska folket är berett att tillämpa en sådan metod som kommer att innebära stora umbäranden.

Detta är ju sorgsam läsning för dem som tycker att försvarsförmåga bara ska finnas när den verkligen behövs. Finns det då inget som kan få effekt på kortare tid? Jo, jag anser att en rejäl förstärkning

system och de ska levereras med personal som sköter utbildningen. Kan vi då komma på leveranslistan för sådana system? Eftersom det sannolikt bara är USA som kan leverera hamnar vi efter Nato-länderna – såvida inte USA/Nato finner ett egenintresse i att vi får systemen tidigt, något som vi inte kommer att veta i tid. Å andra sidan, om vi kunde ha hemliga avtal med USA under det kalla kriget kan vi väl ha det nu också.

NATO LÖSNINGEN

Det tar längre tid än vi sannolikt kommer att ha på oss för att få

procentig ökning av anslagen och 1942 ökades anslagen med 300 procent! Åtgärderna var genomförda under första delen av 1950 talet.

Därför bör vi söka medlemskap i Nato, vilket avsevärt ökar våra möjligheter att växa och att verkligen få effekt av att "vara tillsammans med andra".

Ulf Henriesson är överste 1 gr.

Ulf.henricsson@svarttorp.se

Officerare och specialistofficerare tar lång tid att utbilda. Foto: Försvarsmakten.

av luftvärnet skulle ge en avsevärd krigsavhållande effekt. Och då talar jag om långräckviddiga system typ Patriot. Det skulle ge en angripare stora restriktioner i uppträdandet och vårt eget flyg avsevärt längre överlevnad.

För att ge tillräckligt snabb effekt måste vi anskaffa redan tillverkade

effekt av tillväxt. Angriparen kan också välja att slå till innan tillväxten får avsedd effekt. Och det kommer att kosta! Gapet mellan vad vi har idag och vad vi som allianslösa skulle behöva går inte att överbrygga med måttliga anslagsökningar. Återtagningen efter 1925 års försvarsbeslut resulterade 1936 i en 30-

Försvarsutbildarna

– stärker samhällets säkerhet.

*Svenska Försvarsutbildningförbundet har verkat till stöd för samhällets säkerhet sedan 1912. Försvarsutbildarna har under åren genomfört flera stora förändringar för att anpassa sig till förändrade säkerhets- och försvarspolitiska realiteter, där verksamheten numera omfattar allt från den enskildes säkerhet till samhällets försvar, skriver **Per Klingvall**.*

Vi befinner oss i ett tidsskede där det råder stora osäkerheter om vart världen är på väg. 1990- och 2000-talen, med stora förhoppningar om en positiv omvärldsutveckling med samförstånd och gemenskap, har ersatts av en säkerhetspolitisk realitet där Ryssland agerar aggressivt och oförutsägbart, där Storbritannien har röstat för att lämna EU och där krigen i Irak och Syrien verkar förändras från inbördes strider till global terrorism, med våldsutövning såväl i vårt närområde som i övriga Europa och i USA.

FÖRSVAR ÅTER I FOKUS

Allt detta har påverkat även den svenska inställningen till försvar och säkerhet. Från ett nedlagt civilt försvar och en vilande värnplikt ser vi nu hur gamla strukturer diskuteras för att stärka försvarsförmågan. Flera olika utredningar tar sikte på ett nytt totalförsvar och en förändrad försvarsmakt med en stabilare personalförsörjning för krigsförbanden.

FRIVILLIGHET I FÖRÄNDRING

Försvarsutbildarna har vid flera tillfällen under sin relativt långa levnadshistoria sedan 1912 varit delaktig i förändringar för att stärka Sveriges försvarsförmåga.

Huvuduppgiften har fram till 2010 i allt väsentligt varit att genomföra utbildning till stöd för Försvarsmakten, men de senaste åren har vi sett en tydlig förändring.

För en relativt kort tid sedan breddade Försvarsutbildarna den tidigare huvudsakliga uppgiften att utbilda värnpliktigt befäl till att verka inom ett betydligt större område. Efterhand har vi sökt och fått nya uppgifter inom både det militära försvaret och till stöd för krisberedskapssystemet. Vi har exempelvis fått i uppgift att samordna all grundutbildning av hemvärnets specialister, en två veckors soldatutbildning (GU-F). Vi har även tagit på oss att ansvara för att rekrytera och utbilda alla hemvärnssjukvårdare samt till hemvärnets krigsförband, vilket utgör totalt drygt 1 000 befattningar. Vi skapar drygt 30 rekryteringshelger, s k Military Weekends, för närmare 900 tjejer och killar som är intresserade av Försvarsmaktens yrken.

Utöver det svarar vi för kombattantutbildning för Högkvarterets personal och för delar av Försvarsmaktens Logistik samt bedriver mediaspel vid Försvarsmaktens övningar.

Civilt bedriver vi verksamhet som omfattar såväl information till

Försvarsutbildarna är medarrangör för Försvarspolitisk Arena.

Försvarsutbildarna rekryterar och utbildar 850 personer årligen.

allmänheten om hur man ska agera vid kriser genom konceptet För din säkerhet! som särskilt stöd med frivilliga förstärkningsresurser inom kriskommunikation, CBRN och hälsoskydd. Vi svarar även för frivilligresurser som stärker två av våra kärnkraftslän i händelse av en kärnteknisk olycka. Totalt genom-

politisk Arena i Almedalen. Foto: Per Klingvall.

sjukvårdare för hemvärnet. Foto: Irma Palm.

förde vi förra året 46 000 utbildningsdagar med våra, i huvudsak ideellt arbetande, funktionärer och instruktörer.

MÄNNISKAN VIKTIGAST

Den förändrade verksamheten har naturligtvis påverkat vår medlemskader, som tidigare i huvudsak

bestått av människor med militär erfarenhet. Dessa får nu betydligt större möjlighet att använda sina militära kunskaper genom att ta ansvar för och organisera komplex verksamhet med dåligt beslutsunderlag och begränsad infrastruktur. Deras värdefulla kunskaper gör att vi fortfarande ser dessa individer som vår viktigaste medlemsgrupp, men vi ser nu även en ny grupp som kommer in. Det är människor utan militär erfarenhet men med viktiga kunskaper i bland annat kris-kommunikation, CBRN och hälso-skydd, som kan bidra med att stärka samhället vid kriser. De är medlemmar med nya infallsvinklar, vilket kommer att hjälpa oss att utveckla vår organisation framöver.

Även ungdomsverksamheten genomgår en större förändring just nu. Från att ha varit en förberedande tid för dem som skulle göra sin värnplikt som befälselever, går den nu mot att utveckla ungdomar genom kunskap, gemenskap och utmaningar med inriktning på både försvar och krisberedskap. Verksamheten bedrivs fortfarande i en militär kontext, där det är viktigt med ordning, reda och ansvarstagande, men innehållet förändras. Vi har även öppnat upp ungdoms-

läger, Military Camps, där gymnasie-ungdomar under sina lov får möjlighet att lära sig mer om försvaret, blåljusmyndigheter och vårt krisberedskapssystem.

TIDSKRÄVANDE FÖRÄNDRING

En förändring av det här slaget tar tid och kräver hårt arbete i en ideell organisation där funktionärerna och medlemmarna ägnar sin fritid åt frivilligverksamhet. Förändringen har inte varit helt enkel utan föregåtts av sökande av uppgifter men ändå med tydliga visioner av vad vi vill åstadkomma. Även om vi nu tycker att det mesta är på plats kan vi inte slå oss till ro. Samtidigt som vi vill sprida informationen om redan gjorda förändringar, ser vi nya och kommande behov, där vi vill vara med och göra nytta. Det gäller utvecklingen av det nya totalförsvaret, framtida värnplikt men framförallt att medverka till att påverka attityder hos unga människor, så att de förstår hur de själva kan vara en del av och stärka samhället vid kriser.

Per Klingvall är kommunikationschef hos Svenska Försvarsutbildningsförbundet.

Per.klingvall@forsvarsutbildarna.se

FAKTA (avser 2015)

Ansvar för att rekrytera och utbilda 1 000 specialister till hemvärnet samt ca 300 befattningar till civil krisberedskap.

Genomförde 158 utbildningssupdrag omfattande 46 000 utbildningsdagar med närmare 6 000 frivilliga.

Genomförde Försvarsinformation för 17 500 medborgare.

Består av 27 olika förbund.

26 500 medlemmar varav 2 700 ungdomar.

Rekryterade 3 800 nya medlemmar.

Kansliet har 16 anställda.

5 kursgårdar.

Folkförankring i tiden

Midsommaraftonens morgon bjöd på ett ovälkommet resultat av Brexit-omröstningen, med framtida och i dagsläget oklara konsekvenser för samarbetet inom EU. En knapp månad senare en misslyckad militärkupp i Turkiet med massarresteringar som följd. Ingen kan därutöver ha undgått rapporteringarna efter de fruktansvärda dåden i Nice, i München och i Saint-Etienne-du-Rouvray. Under sommaren har terrorattentat och andra händelser på olika platser i världen avlöst varandra. Händelserna kryper närmare, till vårt absoluta närområde som redan präglas av osäkerhet och ökad militär verksamhet. Klart är att det finns mycket att oroa sig för, och ett omfattande medieflöde erbjuder olika tolkningar av skeendena och dessas tänkbara konsekvenser.

De senaste opinionsundersökningarna som Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap (MSB) och Samhälle, Opinion, Medier (SOM) -institutet genomfört vittnar också, föga förvånande, om en ökande oro för händelseutvecklingen både i närområdet och längre bort. I SOM-undersökningen sammanfattas det med att svenskarna till följd av detta tycks vilja ha "mer av allt" inom det försvars- och säkerhetspolitiska området. Mer pengar till försvaret, gärna återgång till allmän värnplikt, gärna mer Nato.

Det säkerhetspolitiska läget här hemma har intensifierat behovet av ett väl fungerande, och nytt, totalförsvar. Omständigheter och förutsättningar ser ju annorlunda ut jämfört med tidigare. Gråzonen mellan det militära och civila är stort och scenariot för framtida hot involverar betydligt fler verktyg och aktörer än tidigare. Arbetet på lokal, regional och nationell nivå pågår nu för fullt för att säkerställa en effektiv samverkan mellan militära och civila aktörer. Men än så länge återstår mycket planering, övning och finansiering innan denna gråzon kan minimeras och det nya totalförsvaret maximeras.

I sammanhanget nämns betydelsen av folkförankring. Den försvarspolitiska inriktningspropositionen från 2015 uttrycker tydligt att ett effektivt totalförsvar behöver vara folkförankrat. Men vad innebär folkförankring, egentligen? Och hur förankrat är själva ordet folkförankring? Ett av våra seminarier under Almedalsveckan handlade om just detta. "Folkförankring i praktiken" var rubriken på seminariet och i diskussionen stod det snart ganska klart att ordet folkförankring knappt ens finns med i den aktuella vokabulären hos några av nyckelaktör-

erna. Ett förlegat och otydligt begrepp angavs som skäl för det.

Det är egentligen inte så konstigt. Själva ordet började användas i den politiska debatten under 1990-talet, men innebörden – vad det är som ska förankras – har ändrats under årens lopp. I början handlade det om att säkerställa förtroendet för det militära försvaret. Därefter kom en period då det i stället gällde att skapa en bredare förståelse för krisberedskapen. Idag handlar det om att förankra totalförsvarets både militära och civila dimension.

Det viktigaste är givetvis inte själva ordet som sådant, utan på vilket sätt vi kan skapa kunskap, intresse och engagemang för sådant som påverkar vår säkerhet. Det finns en mängd olika tillvägagångssätt för att nå dit, oavsett om det tar avstamp i en händelse som sker i lokalsamhället, i skärgården eller i ett annat land. Vad det är som händer, hur det ska bemötas, av vem, samt hur saker och ting hänger ihop, är självklara frågor som givetvis behöver ställas och kunna besvaras. En negativ omvärldsutveckling och ökad oro. Det är nu folkförankring behövs på riktigt.

Lena Bartholdson är Folk och Försvars generalsekreterare.

lena.bartholdson@folkochforsvar.se

Foto: Privat.

Röster om Sveriges försvar

I antologin **Röster om Sveriges försvar** ger fjorton politiker, forskare, journalister och militärer sitt personliga svar på behovet av ett försvar.

I **Röster om Sveriges försvar** skriver:

Wilhelm Agrell, Claes Arvidsson, Lena Bartholdson, Robert Egnell, Gunilla Herolf, Mattias Kristensson, Jan Nygren, Bo Pellnäs, Stefan Ring, Sara Skyttedal, Björn von Sydow, Jakob Westberg, Peter Wolodarski och Jan Ångström.

Läs den på aff:s hemsida: www.aff.a.se

eller beställ ditt exemplar genom att mejla till:

aff@aff.a.se

BLI MEDLEM!

För 200 kronor/år får du fyra nummer av Vårt Försvar och kallelser till föreningens aktiviteter (t o m 25 år är medlemsavgiften 100:-)

Inbetalning sker till plusgiro 12711-8
alt bankgiro 482-8885

Ange:

Namn

Adress

Telefon

E-postadress

Ålder

Mer information finns
på föreningens hemsida

www.aff.a.se

aff
FÖR FRED, FRIHET, FRAMTID

allmänna försvarsföreningen, aff, är en ideell förening som har genomfört verksamhet och publicerat denna tidskrift sedan 1890!

aff är fristående från myndigheter och politiska partier och föreningens ändamål är att aktivt delta i den säkerhets- och försvarspolitiska debatten genom föredrag, diskussioner och seminarier i syfte att främja Sveriges förmåga att möta såväl militära som andra former av samhällshot.

SUCCESS

IN ANY SITUATION

Using superior penetration technology, Nammo's armor piercing 5.56 mm and 7.62 mm ammunition is highly effective against hard and soft targets, and can be used in any automatically reloaded weapon. It allows forces to combat a wide range of threats whatever the weather conditions, target type or weapon choice - without compromising on penetration.

SECURING THE FUTURE